

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Visualize this

Kahden musiikkikappaleen käänös ja tulkinta kansainväliselle
viittomiselle

Katja Riihiaho

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

04 / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Katja Riihiaho	Sivumäärä 41 ja 6 liitesivua
Työn nimi Visualize this. Kahden musiikkikappaleen käännös ja tulkinta kansainväliselle viittomiselle.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Zita Kóbor-Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Signmark Productions, Marko Vuoriheimo	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on koota viittomakielentulkkiin ja alalle opiskelevien käyttöön yksiin kansiin tutkimustietoa siitä, mitä kansainvälinen tulkkaus voi tarkoittaa tämän päivän tulkin työssä, sekä tutkia produktin luomisen kautta, miten kansainvälistä viittomista voidaan soveltaa taiteen tulkaamisessa. Opinnäytetyön tilaajana toimii Signmark Productions.</p> <p>Toiminnallisen opinnäytetyön produktina luotiin kahdesta helsinkiläisen soul-hop-musiikkia soittavan Dolla Lova -yhtyeen musiikkikappaleesta käännös ja tulkinta englannin kielestä kansainväliselle viittomiselle. Käännöksiin sisältyy myös tarkasteluun valittujen musiikin ei-kielellisten elementtien eli rytmin, laulun tunnesävyjen sekä musiikin tunnelman tulkintaa. Tavoitteena oli luoda produkti, joka nostaisi esille ideoita visuaalisesta ja kokonaisvaltaisesta tavasta tulkata taidetta saavutettavalla kansainvälisellä viittomisella.</p> <p>Tutkimusraportin lähteinä käytettiin kansainvälistä viittomista, taiteen tulkkausta, käännöstiedettä ja viittomakielistä runoutta käsittelevää tutkimuskirjallisuutta, produktin tuottamisesta syntyneitä materiaaleja sekä opinnäytetyöpäiväkirjaa. Käännösten valmistamisessa käytettiin edellä mainitun tutkimuskirjallisuuden lisäksi tietolähteinä kolmen kansainvälisen viittomisen asiantuntijan konsultaatioita.</p> <p>Produktin valmistaminen antoi mahdollisuuden nostaa esille kansainvälisen tulkkaamisen ja taiteen tulkkaamisen yhteisiä piirteitä, joita löytyi sekä kielellisten elementtien mittakaavassa että kääntäjälle tai tulkille asetettujen vaatimuksien näkökulmasta. Kansainvälisessä viittomisessa käytettäväksi suositellut ikoniset viittomat, eleet, visuaalinen kuvailu ja metaforat ovat samoja elementtejä, kuin mitä hyödynnetään taiteellisessa viittomisessa. Konteksti nousee yhdeksi keskeisimmistä tekijöistä kansainvälisen viittomisen määrittelemisessä, ja kansainväliselle viittomiselle käännettäessä kohdeyleisön merkitys korostuu.</p> <p>Tämä opinnäytetyö tuottaa tulkkausalan toimijoille ideoita taiteen tulkkaamiseen kansainvälistyvässä työympäristössä. Tuotettua produktia voidaan hyödyntää materiaalina opiskelussa tai jatkotutkimuksissa, ja käännöstyötä analysoivan raportin on tarkoitus herättää ajatuksia taidetulkkaamisen ja kansainvälisen viittomisen elementtien soveltamismahdollisuuksista tulkin arjessa ja kielitaidossa.</p>	
Asiasanat Kääntäminen, tulkkaus, viittomakieli, musiikki, taide, kansainvälisyys, saavutettavuus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
The Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Author Katja Riihiaho	Number of Pages 41 and 6 annex pages
Title Visualize this. Translation and Rendition of Two Songs Into International Sign.	
Supervisor(s) Zita Kóbor-Laitinen	
Subscriber and/or Mentor Signmark Productions, Marko Vuoriheimo	
Abstract <p>The first objective of this thesis was to compile the latest research on the applications of International Sign in the Sign Language interpreting field for the benefit of both professional sign language interpreters and sign language interpreting students. The second objective was to create a product by which to explore the possibilities of applying International Sign in artistic interpreting. Signmark Productions is the subscriber of this thesis.</p> <p>The product created for this thesis is the recorded translation and rendition of two songs performed by the Helsinki-based soul-hop ensemble Dolla Lova. The songs are translated from English to International Sign, and include interpretation of non-linguistic elements such as rhythm, vocally conveyed emotion and the overall ambiance of the music, in addition to lyrical translation. The goal of the translation process was to create a product that would inspire ideas on how to interpret art in a way that is visual, comprehensive, and internationally accessible.</p> <p>Research literature on the topics of International Sign, artistic interpreting, translation studies and Sign Language Poetry were used as informational resources for this thesis, as was material acquired during the translation process, documented by means of a research journal. Consultations with three proficient users of International Sign provided additional tools for working on the translations.</p> <p>Creating the product of this thesis underlined the shared attributes of international interpreting and artistic interpreting. Commonalities can be found both on the level of linguistic elements as well as in terms of challenges faced by the interpreter. International Sign and artistic signing both incorporate a significant proportion of iconic signs, gesture, visual description and metaphor. Context is one of the key factors in defining International Sign, and knowing your target audience is of utmost importance when translating into International Sign.</p> <p>This thesis provides ideas for interpreting solutions for professionals and students in today's Sign Language interpreting field, which is becoming an increasingly international working environment. The product of this thesis can be used as material for educational purposes or for further research. The written analysis of the recorded translations is meant to inspire reflection on how interpreters could utilize elements of International Sign and artistic interpreting in their daily work and language use.</p>	
Keywords Translation, interpreting, Sign Language, music, art, internationality, accessibility	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	6
2.1 Aiheen ajankohtaisuus	7
2.2 Aihetta sivuavia tutkimuksia	9
2.3 Tutkimuskysymykset	10
2.4 Työn toteutus ja tutkimusmenetelmät	11
3 KANSAINVÄLINEN VIITTOMINEN	13
3.1 Mitä on kansainvälinen viittominen?	14
3.2 Kansainvälinen viittominen tulkin työssä	17
4 PRODUKTINA KÄÄNNÖSTYÖ	19
4.1 Käännösteorian valinta	20
4.2 Käännösprosessin kulku	21
4.3 Kääntäminen taiteellisen tekstin näkökulmasta	25
4.4 Kääntäminen kansainvälisen viittomisen näkökulmasta	28
5 POHDINTAA LÖYDOKSISTÄ	30
5.1 Kohdeyleisön merkitys	32
5.2 Kansainvälinen viittominen käännöksen kohdekielenä	33
5.3 Kansainvälisen viittomisen soveltamisesta taidetulkkaukseen	34
5.4 Produktin arviointi	34
6 LOPUKSI	36
6.1 Menetelmien pohdintaa	36
6.2 Jatkotutkimusaiheita	38
LÄHTEET	39
LIITTEET	42
1 Produktin musiikkikappaleen 'Be Mine' sanoitus	42
2 Linkki musiikkikappaleen 'Be Mine' käännösvideoon	44
3 Produktin musiikkikappaleen 'Lost My Way' sanoitus	45
4 Linkki musiikkikappaleen 'Lost My Way' käännösvideoon	47

1 JOHDANTO

Taidetulkkaus ja kansainvälinen tulkkaminen ovat viittomakielentulkkausalalla pelättyjä ja kunnioitettuja taitolajeja. Monet alamme ammattilaiset saattavat kokea, etteivät nämä taitolajit ole joka tulkin heiniä. Taidokas taiteen tulkkaus ja kansainvälinen tulkkaus nimittäin vaativat tietynlaista tulkkia ja tulkilta tietynlaista persoonaa, paloa, luontaista heittäytymiskykyä sekä kovalla työllä hankittua erityisosaamista. Molemmat näistä erityisosaamisen alueista kuitenkin kasvavat yhä tavallisemmiksi osiksi jokaisen tulkin arkea, joten voiko kukaan tulkiksi valmistuva enää todeta taiteen tulkkausseen tai kansainväliseen tulkkamiseen liittyen: ”Ei se vain ole minun heiniäni”? Mielestäni ei.

Yhteiskunnan muuttuessa tasa-arvoisemmaksi ja tulkkauspalvelun kehittyessä viittomakielisillä on paremmat mahdollisuudet osallistua kulttuuritapahtumiin. Tämä taas ajaa tulkkeja kehittämään ammattitaitoaan vastaamaan paremmin kulttuuri- ja taidealan ympäristössä toimimisen asettamia vaatimuksia. Viittomakielentulkkausalalla on hiljalleen herätty pohtimaan, miten viittomakieliset kuurot saisivat kokea esimerkiksi musiikillisista taide-elämyksistä muutakin kuin vain kielellisen sisällön.

Lisäksi viittomakieli- ja tulkkausala kansainvälistyvät jatkuvasti, minkä seurauksena viittomakielen tulkkien kielitaitoon kohdistuvat vaatimukset kovenevat. Tulkki voi kohdata päivittäisessä työssään maahanmuuttajataustaisia asiakkaita, joiden kanssa usein löytyy enemmän kansainvälistä viittomista kuin suomalaista viittomakieltä muistuttava yhteinen kommunikaatiomuoto. Toisaalta tulkki voi työskennellä EU-konferenssissa, ulkoministeriön tehtävissä tai kansainvälisissä kuurojen urheilutapahtumissa, jossa hänen on hallittava kansainvälistä viittomista. Tulkkausalan toimijoiden pitäisi siis sopeutua pystyäkseen tarjoamaan toimivaa palvelua yhä kansainvälistyvälle viittomakieliselle yhteisölle, jota pitäisi huomioida tekemällä myös taidetta ja kulttuuria heille saavutettavaksi.

Taiteen tulkkaus ja kansainvälinen tulkkaminen eivät kuitenkaan mahdu pariin opintojaksoon, eikä niiden opettamiseen voi kirjoittaa yksiselitteisiä ohjekirjoja. Sen sijaan alan toimijoiden keskuudessa jaetut ehdotukset, ideat ja esimerkit voivat inspiroida

tulkkeja kokeilemaan uusia lähestymistapoja työhön näillä toistaiseksi melko tuntemattomilla vesillä. Opinnäytetyöni tavoitteena on koota viittomakielentulkkiin ja alalle opiskelevien käyttöön yksiin kansiin tutkimustietoa siitä, mitä kansainvälinen tulkkaus voi tarkoittaa tämän päivän tulkin työssä, ja tutkin produktin luomisen kautta, miten kansainvälistä viittomista voidaan soveltaa taiteen tulkkauksessa. Produktina loin kahdesta musiikkikappaleesta käännöksen ja tulkinnan kansainväliselle viittomiselle. Tarkastelen produktini valmistusprosessin kautta erilaisia mahdollisuuksia kääntää ja tulkata taidetta kansainväliselle viittomiselle, ja asetan alamme ammattilaisille pohdittavaksi, miten kansainvälisen viittomisen ja taidetulkkaamisen elementtejä voi soveltaa päivittäisessä tulkkauksessa.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Opinnäytetyöni tavoitteina on koota tutkimuskirjallisuudesta saatavaa ajankohtaista tietoa kansainvälisestä viittomisesta osana tulkin työtä sekä tutkia käännöstyön kautta, miten kansainvälistä viittomista voidaan soveltaa taiteen – tässä tapauksessa musiikin – tulkkauksessa. Haluan tällä työllä tuottaa tulkkauksen toimijoille ideoita taiteen tulkkaukseen kansainvälistyvässä työympäristössä sekä herättää ajatuksia taidetulkkaamisen ja kansainvälisen viittomisen elementtien soveltamismahdollisuuksista tulkin arjessa.

Tuotin toiminnallisen opinnäytetyöni produktina käännökset kahteen Helsinkiläisen soul-hop-musiikkia soittavan Dolla Lova -yhtyeen kappaleeseen: Be Mine ja Lost My Way. Käännösvidiot on ladattu YouTube-videopalveluun, ja linkit videoihin löytyvät tämän raportin liitteistä (liite 2 ja liite 4). Musiikkikappaleet ovat lähtökieleltään englanninkielisiä, ja käännöstyön tulos on tulkkioiskelijan käännösehdotus kansainväliselle viittomiselle. Käännöksiin sisältyy myös tarkasteluun valitsemieni musiikin ei-kielellisten elementtien eli rytmin, laulun tunnesävyjen sekä musiikin tunnelman tulkintaa, koska halusin välittää käännöksillä katsojalle musiikillista taide-elämystä vastaavan visuaalisen kokemuksen. Tietolähteinäni käännösten tuottamiseen olivat kansainvälistä viittomista, taidetulkkausta ja viittomakielistä runoutta koskeva tutkimuskirjallisuus sekä kolmen kansainvälisen viittomisen asiantuntijan konsultaatiot. Esitin

käännökseni valmisteltuna tulkkauksena Dolla Lova-yhtyeen keikalla Helsingin Teeri-Jamit-festivaaleilla 3.10.2013.

Opinnäytetyöni tilaaja Signmark Productionsin edustaja Marko Vuoriheimo on viittomakielinen rap-artisti ja Suomen ulkoministeriön erityisedustaja vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi. Hänen päivittäinen työnsä edistää viittomakielisen musiikin kansainvälistä näkyvyyttä, mikä selittää tilaajan kiinnostuksen opinnäytetyöni aihetta kohtaan. Tilaaja kokee kansainvälistä viittomista ja taiteen tulkkausta tutkivan opinnäytetyön tarpeelliseksi, koska kyseisenlaista tutkimusmateriaalia ei ole riittävästi kansainvälistyvällä kentällä työskentelevien tulkkien tueksi. (Marko Vuoriheimo, henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2013.)

2.1 Aiheen ajankohtaisuus

Taiteen tulkkaus ja kansainvälinen tulkkaminen hiipivät hiljalleen vakiinnuttamaan paikkansa osaksi viittomakielentulkkien arkea. Tämä on seurausta useasta yhteiskunnallisesta olosuhteen muutoksesta.

Muun muassa Suomen Kuurojen Liiton aktiivisen edunvalvontatyön seurauksena yhteiskunnan tasa-arvoistamiseksi voimaan on astunut lakimuutoksia, joiden tavoitteena on parantaa viittomakielisten palveluiden saatavuutta Suomessa (Jokinen 2008, 10–11). Tulkkauspalvelun laatu on noussut yhä keskeisemmäksi aiheeksi sen asiakkaiden näkökulmasta näiden lakimuutosten ja alati nousevan koulutustason myötä. Asiakkaiden odotukset ovat nousseet ja monipuolistuneet tulkkien ammattitaidon suhteen – niin työelämässä kuin vapaa-ajan tilanteissa tulkattaessa. (Jokinen 2008, 13.)

Esteettömyys- ja saavutettavuusajattelun kehittyminen on toinen tekijä, joka on vaikuttanut tulkkausalaan. Kehityksen seurauksena viittomakielisillä kuuroilla on paremmat mahdollisuudet yhä monipuolisempaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Viime vuosikymmenen aikana viittomakielisissä palveluissa on ollut nähtävissä paljon kehitysaskelia saavutettavuuden suuntaan erityisesti kulttuurihyvinvoinnin suhteen. Esimerkiksi Kulttuuria kaikille -palvelu ja Kuurojen Liitto ry:n Kulttuuripalvelu ovat ta-

hoja, joiden tavoitteina on edistää viittomakielisten mahdollisuuksia osallistua yhdenvertaisesti kulttuuritapahtumiin. Niiden tehtäviin lukeutuu esimerkiksi kulttuuritoimijoiden konsultointi viittomakielisiä koskevissa saavutettavuusasioissa. (Kulttuuria kaikille 2014; Kuurojen Liitto ry 2014.) Lisäksi Teatteri Totti sai 4.5.2013 kannatusyhdistyksen, jonka tavoitteena on irrottaa Teatteri Totti Kuurojen Liitosta itsenäiseksi ammattiteatteriksi vuoteen 2015 mennessä (Teatteri Totti 2013).

Taiteen tulkkauksesta on siis oletettavasti tulossa tavanomaisempi osa viittomakielentulkin arkea. Eikä taiteen tulkkauksella tarkoiteta välttämättä aina Kansallisoopperan tuotantojen mittakaavassa toteutuvia produktioita. Taiteellista tulkkaamista voi esimerkiksi usein tapahtua sellaisissa tavallisissa arjen tilanteissa, joihin liittyy musiikkia. Raija Röslöf ja Ulla Veitonen (2006, 170) listaavat muutamia hetkiä, jolloin tulkki kohtaa musiikkia: kirkolliset toimitukset, koulun tilaisuudet ja syntymäpäiväjuhlat.

Useat viimeaikaiset tutkimukset vahvistavat myös toisen Suomen viittomakieli- ja tulkkausalla tapahtuvan selkeän muutoksen olevan havaittavissa: tulkkien työkenttä kansainvälistyy jatkuvasti. Teknologian ja uusien viestintälaitteiden kehittyttyä viittomakielisen yhteisön kansainvälinen verkostoituminen on helpottunut. Suomalaiset viittomakieliset kuurot toimivat parantuneiden koulutus-mahdollisuuksien myötä yhä vaativammassa ja entistä enemmän kansainvälistä kommunikointia edellyttävissä työtehtävissä. (Crasborn & Hiddinga 2011, 488; Raitio-Virtanen 2013, 31–32.)

Tulkin työn kansainvälistä aspektia kasvattaa se, että maahanmuuttajien määrä Suomessa nousee jatkuvasti (Tilastokeskus 2013). Maahanmuuton lisääntyessä vuosi vuodelta Suomeen voidaan päätellä saapuvan kasvavissa määrin myös kuuroja ja maahanmuuttajia, jotka kotoutuessaan liittyvät tulkkauspalvelun asiakkaisiksi. Kuurojen Liitto arvioi vuonna 2012 maahanmuuttajataustaisia kuuroja elävän Suomessa 100–150 (Savulahti 2012, 7).

Olisi siis syytä alkaa miettiä, miten tulkit voivat laajentaa osaamistaan sopeutuakseen näihin alallamme kasvaviin haasteisiin. Ratkaisuja pitäisi toki etsiä jo koulutuksen tasolla – sekä ammattiin valmistavissa oppilaitoksissa että työelämän täydentäviä koulutuksia suunniteltaessa. Mutta yksittäisenkin tulkin olisi hyödyllistä herätellä poh-

dintaa siitä, millaisia taiteen tulkkauksessa käytettäviä ja kansainvälisen viittomisen elementtejä voisi soveltaa työssään, ja millaisia uusia näkökulmia ja uutta eloa nämä elementit toisivat päivittäiseen tulkkaukstyöhön ja kielitaitoon.

2.2 Aihetta sivuavia tutkimuksia

Tutkimuksia tai opinnäytetöitä kansainvälisen viittomisen soveltamisesta taiteen tai musiikin tulkkauksessa ei ole tehty aiemmin. Musiikin tulkkaukseen ja teatteritulkkaukseen ovat sen sijaan olleet suosittuja opinnäytetöiden aiheita, ja teatteritulkkaukseen ja viittomakielistä taidetta on ajan myötä tutkittu yhä monipuolisemmin muilta tahoilta.

Esimerkiksi Diakin opinnäytetyötietokannasta ja Ammattikorkeakoulujen julkaisuverkosto Theseus.fi:stä löytyy seuraavanlaisia musiikin tulkkaukseen liittyviä opinnäytetöitä. Opinnäytetyössään Laulamme päivät halki: PMMP:n konsertin yhteistoiminnallinen tulkkaukseen Terhi Kangasniemi, Susanna Karvinen, Anna Oranne ja Hanna-Kaisa Turtiainen (2008) tutkivat musiikin ja laulujen tulkkaukseen viittomakielelle tekemällä valmistellun konserttitulkkausten. Nora Mahmoud-Halonen (2012) tutkii produktin valmistamisen kautta uudenlaisia, rohkeampia lähestymistapoja musiikkikokemuksen välittämiseen kuuroille asiakkaalle opinnäytetyössään Säveliä silmille: Viittomakieltä sekä tanssia sisältävä käännös ja tulkinta musiikkiteoksesta. Siina Liimatainen (2013) tutkii instrumentaalimusiikin tulkkaukseen opinnäytetyössään Lähdetekstinä instrumentaalimusiikki: Asiakkaiden toiveita ja asiantuntijoiden näkemyksiä instrumentaalimusiikin tulkkauksesta.

Viimeisimpiä teatteri- ja taidetulkkaukseen liittyviä opinnäytetöitä ovat Liisa Malan ja Heidi Rajaniemen (2013) Paperittomat - Valmistautuminen suomalaiselle viittomakielelle tulkattuun näytelmään sekä Neele Räihän ja Johanna Vuorisen (2012) Runomuoto viittomakielen tulkkauksessa. Teatteritulkkauksesta on kirjoitettu kansainvälisesti useampia teoksia, kuten Julie Gebronin (2000) Sign the Speech: An Introduction to Theatrical Interpreting. Viittomakielistä runoutta kartoittava perusteos on Rachel Sutton-Spencen, Paddy Laddin ja Gillian Ruddin Analysing Sign Language Poetry (2005). Yksi mielenkiintoisista tekeillään olevista viittomakielistä taidetta koskevista tutkimuksista on englantilaisen viittomakielentulkkin ja taiteilijan Kyra Pollittin Bristolin

yliopistossa väitöstutkimus. Pollitt tutkii viittomakielisen runouden tutkimuksessa huomiotta jääneitä esteettisyyttä rakentavia tekijöitä, joille hän on itse kehittänyt termit: "illumination (acts of drawing)", "gesture-dance", "the cinematic", ja "pattern in composition". Väitöstutkimuksen on määrä valmistua vuoden 2014 aikana. (University of Bristol 2014.)

Suvi Siprosen (2013) opinnäytetyö "Siinä on tulkilla työsarkaa!" Viittomakielen tulkien ja kuurojen maahanmuuttajien ajatuksia tulkkaustilanteista on yksi tulkin työn kansainvälistä aspektia käsittelevistä ajankohtaisista tutkimuksista. Ari Savulahti (2011) on tehnyt samaa aihetta käsittelevän EUMASLI-tutkinnon opinnäytetyönsä *Interpreting with Immigrant Deaf People: A Qualitative Case Study of an Interpreted Event*.

Cambridge University Press julkaisi vuonna 2011 Onno Crasbornin ja Anja Hiddingan artikkelin *Signed Languages and globalization*, jossa he tarkastelevat kansainvälistä viittomista ja viittomakielisen kommunikoinnin globaaleja piirteitä kuurojen kulttuurin määrittävinä elementteinä (Crasborn & Hiddinga 2011). Lori Whynot (2013) on tekemässä parhaillaan laajaa väitöstutkimusta kansainvälisestä viittomisesta, mistä hän on luennoinut Gallaudetin yliopistossa. Lisäksi Kabir Kapoor ja Gavin Lilley toteuttivat vuonna 2010 14 eri maalaisen, 50 viittomakielisen henkilön kansainvälisen viittomisen käyttöä kartoittavan tutkimuksen Sussexin yliopistolle, minkä tuottaman materiaalin perusteella he ovat pitäneet lukuisia luentoja ja työpajoja kansainvälisestä viittomisesta (Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013).

2.3 Tutkimuskysymykset

Vilkan ja Airaksisen (2003, 30) mukaan tutkimusongelmaa tai tutkimuskysymyksiä ei ole välttämätöntä esitellä osana opinnäytetyöraporttia, ellei produktin toteutustapaan sisälly selvityksen tekeminen. Työn sisältöä ja tavoitteita on kuitenkin hyvä selvittää itselleen kysymysten avulla (mt., 30). Pyrin toiminnallisessa opinnäytetyössäni löytämään tutkimuskirjallisuudesta sekä produktin valmistamisen kautta vastauksia seuraaviin kysymyksiin.

1. Miten ajankohtaisin tutkimuskirjallisuus määrittelee kansainvälisen viittomisen?
2. Miten käännän Dolla Lovan kappaleet Be Mine ja Lost My Way kansainväliselle viittomiselle?
  - 2.1 Miten kohdeyleisön merkitys korostuu kansainväliselle viittomiselle käännettäessä?
  - 2.2 Millaisia vaatimuksia kansainvälinen viittominen kohdekielenä asettaa käännökselle?
3. Mitä huomioita voidaan tehdä kansainvälisen viittomisen soveltamisesta musiikkikappaleen ja laajemmin taiteen tulkitsemiseen?

Pyrin vastaamaan ensimmäiseen kysymykseen kartoittamalla ajankohtaisinta tutkimustietoa kansainvälisestä viittomisesta. Kuvaan löydökseni luvussa kolme. Musiikkikappaleiden käänösprosessia kuvaamalla vastaan toiseen kysymykseen alaluvussa 4.2. Kohdeyleisön merkitystä pohdin alaluvussa 5.1 ja kansainvälistä viittomista kohdekielenä alaluvussa 5.2. Alalukuun 5.3 koostan tekemiäni huomioita kansainvälisen viittomisen soveltamisesta musiikkikappaleen ja taiteen tulkitsemiseen eli vastaan kysymykseen 3.

2.4 Työn toteutus ja tutkimusmenetelmät

Vilkan ja Airaksisen mukaan opinnäytetyön voi toteuttaa joko tutkimuksellisenä tai toiminnallisena. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön sisältyy produktin valmistaminen sekä kirjallinen raporttiosuus. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.) Toiminnallisen opinnäytetyön raportti on teksti, jossa opinnäytetyön tekijä selvittää mitä, miksi ja miten produkti on tehty, kuvailee työprosessin ja kuvaa, millaisiin johtopäätöksiin hän on prosessin myötä päätenyt. Raportissa kuuluu myös arvioida omaa tuotostaan, prosessiin ja oppimistaan. (Mt., 65.)

Produktin tuottamisesta sain muun muassa kansainvälistä viittomista, taiteen tulkkausta ja viittomakielistä runoutta käsittelevän tutkimuskirjallisuuden ohelle tutkimusmateriaalia, jota tarkastella raportissani. Pidin koko käänösprojektin ajan opin-

näytetyöpäiväkirjaa, johon dokumentoin kääntämisprosessin vaiheita ja siitä tekemiäni huomioita. Muistiinpanoni toimivat siis lähdemateriaalina tutkimusraporttiini.

Sain produktini eli käännöksen tuottamiseen tarvitsemani tiedon sekä tutkimalla olemassa olevia tietolähteitä, konsultoimalla viittomakielisiä asiantuntijoita että soveltamalla henkilökohtaista taiteellista tulkintaani. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tietoa voidaan kerätä konsultaatioina eli asiantuntijoita haastatteleamalla. Haastattelusta saatua tietoa voi sitten käyttää lähdeaineistona, millä opinnäytetyössä käytyyn keskusteluun voidaan tuoda teoreettista syvyyttä. (Vilkka ym. 2003, 58.)

Produktin valmistamisen aikana sain kansainvälisen viittomisen taitavilta henkilöiltä opetusta ja neuvoja käännöstyöni tueksi. On huomion arvoista, ettei ole olemassa tieteellisiä raameja, joiden valossa olisi mahdollista määritellä henkilö kansainvälisen viittomisen asiantuntijaksi. Asiantuntijoinani toimivat henkilöt ovat valikoituneet kansani yhteistyöhön sen perusteella, että heillä on kaikilla paljon kokemusta kansainvälisestä viittomisesta sekä työnsä että elämäkokemuksensa kautta. Minulla oli konsultoitavanani Marko Vuoriheimo, Kaarina Huovinen ja Phillipa Sandholm.

Marko Vuoriheimo on viittomakielinen rap-artisti, joka on vierailut esiintymässä kuuroille ja kuuleville faneilleen 40 eri maassa. Hän on oppinut työnsä sekä sosiaalisten suhteidensa kautta hallitsemaan suomalaisen viittomakielen lisäksi ruotsalaista viittomakieltä, amerikkalaista viittomakieltä, kansainvälistä viittomista sekä hieman englantilaista viittomakieltä ja Etelä-Kiinassa käytettyä viittomakieltä. Vuoriheimo toteutti pro gradu -tutkielmansa integraatio-opetuksessa olevien kuurojen ja maahanmuuttajien kulttuurin ja kielen turvaamisesta ja hän on ollut Kuurojen Liiton Viittomakielen lautakunnan jäsen 4 vuotta. Suomen ulkoministeriön erityisedustajana hän on matkustanut lukuisiin ulkomaisiin huippukokouksiin, sivutapahtumiin sekä suurlähetystön järjestämiin kokoontumisiin puhumaan vammaisten ihmisoikeuksista ja selvittämään kyseisissä maissa elävien vammaisten yhteiskunnalliseen asemaan liittyviä kysymyksiä. (Marko Vuoriheimo, henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2013.)

Kaarina Huovinen on viittomakielinen kuuro ja hän on kartuttanut nuoresta asti kansainvälisen viittomisen taitoa. Hän on toiminut Kuurojen liiton nuorisotoimikunnan jäsenenä ja puheenjohtajana edistäen sekä kotimaisella edunvalvontatyöllä että poh-

joismaisella, eurooppalaisella ja kansainvälisellä nuorisoyhteistyöllä lasten ja nuorten edunvalvontaa. Hän on suorittanut työharjoittelun EUDY:ssa eli Euroopan kuurojen nuortenliittojen kattojärjestössä kesällä 2012. Lisäksi hän opiskeli Gallaudetin yliopistossa Fulbright-stipendillä vuosina 2001 ja 2012. Nykyään hän työskentelee henkilökohtaisen ohjaajan tehtävissä Keskuspuiston ammattiopistossa, jossa työskentelee maahanmuuttaja-taustaisten viittomakielisten kanssa päivittäin. (Kaarina Huovinen, henkilökohtainen tiedonanto 17.9.2013.)

Phillipa Sandholm on australialaissyntyinen viittomakielinen kuuro ja hän työskentelee 14. vuottaan Kuurojen maailmanliiton sihteerinä. Hän oli opiskeluaikoinaan vaihto-oppilaana Yhdysvalloissa, missä hän oppi amerikkalaisen viittomakielen. Hän on ensimmäisen kerran osallistunut kansainväliseen viittomakieliseen tapahtumaan Kuurojen maailmanliiton maailmankongressissa vuonna 1999. Sandholm on siis ollut pitkään aktiivinen kansainvälisessä kuurojen yhteisössä, joten kansainvälisen viittomisen taito on karttunut hänelle sekä työn kautta että sosiaalisissa tilanteissa erimaalaisten viittomakielisten kanssa. (Phillipa Sandholm, henkilökohtainen tiedonanto 25.9.2013.)

Konsultaatioiden avulla sain hyödynnettyä useamman eritaustaisen kansainvälistä viittomista taitavan henkilön näkökulmia osana käännösprosessiani. Käännettäviä kappaleita oli työssäni kaksi, jotta produktin valmistamisen edellyttämä työmäärä olisi kuormitukseltaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön sopiva. Mikäli työtuntimäärä olisi sen sallinut, olisi ollut antoisaa tutkia käännösteni ymmärrettävyyttä esimerkiksi haastatteleamalla materiaalin nähneitä kansainvälistä viittomista taitavia viittomakielisiä kuuroja ja vertailemalla ja analysoimalla heidän tulkintojaan käännöksistäni.

3 KANSAINVÄLINEN VIITTOMINEN

Tässä luvussa esittelen tutkimuskirjallisuudesta löytyviä näkökulmia kansainvälisen viittomisen määrittelemiseen. Lisäksi tarkastelen, millä tavoin kansainvälistä viittomista ilmenee tulkin työssä.

3.1 Mitä on kansainvälinen viittominen?

Viittomakieli- ja viittomakielentulkkausalan asiantuntijoiden keskuudessa vallitsee yksimielisyys siitä, että kansainvälistä viittomista on tutkittu hyvin niukasti ja suhteellisen lyhyen aikaa (Crasborn ym. 2011, 492; Whynot 2013). Tähän alalukuun olen koonnut löydökseni siitä, millä eri tavoin kansainvälistä viittomista tutkineet tahot ovat sen määritelleet.

Supallan ja Webbin tutkimusten mukaan kansainvälisen viittomisen voidaan arvioida alkaneen levitä kuurojen yhteisön käyttöön vuonna 1834 Abbé de l'Epéen kunniaksi järjestetyn kansainvälisen juhlatapahtuman yhteydessä (Supalla & Webb 1995, 334–335). On myös löytynyt näyttöä siitä, että eurooppalaisten kuurojen keskuudessa on käytetty kansainvälistä viittomista yli 250 vuotta sitten (Moody 2008, 20). Kansainvälinen viittominen rakentuu maailman moninaisten alkuperäisviittomakielten varaan (Supalla 2007, 17–18).

Suuri osa tänäkin päivänä käytetyistä kansainvälisen viittomisen määritelmistä pohjautuu jo 1980-luvulla tehtyihin tutkimuksiin, joiden mukaan se on vahvasti ikonisuutta hyödyntävä kansallisten viittomakielten välisiä rajoja rikkova kommunikaatiomuoto, jossa on rajoitettu leksikko ja jossa hyödynnetään luonnollisissa viittomakielissä ilmeneviä kielellisiä rakenteita (Whynot 2013; Crasborn ym. 2011, 492; Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013).

Kansainvälisten viittomien kokoomateos *A Handbook on International Sign* määrittelee kansainvälisen viittomisen visuaalis-eleelliseksi kommunikaatiomuodoksi, jota käyttämällä eri kielitaustojen edustajat kykenevät keskustelemaan sujuvasti. Kansainvälistä viittomista käyttämällä pyritään helpottamaan kielirajoja ylittävää kommunikaatiota, ja kussakin vuorovaikutustilanteessa käytettävä sanasto vaihtelee kontekstista riippuen. (*A Handbook on International Sign* 2007, 33.)

Ted Supallan mukaan kansainvälinen viittominen ei noudata minkäänlaista kiinteää, yhdenmukaista rakennetta. Sen sijaan yksittäinen henkilö voi mukauttaa kielenkäyttöään tuottaakseen hyvinkin erilaista kansainvälistä viittomista esimerkiksi tuttavalli-

sesti jutustellessaan tai virallista kokouspuheenvuoroa varten. (Supalla 2007, 17.) Myös Crasborn ja Hiddinga (2011, 492–494), Kapoor ja Lilley (Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013) sekä Whynot (2013) painottavat määritelmässään kommunikaatiotilanteen kontekstin roolia. Crasborn ja Hiddinga (2011, 494) esittävätkin, ettei kansainvälinen viittominen tule koskaan kehittymään standardoituun muotoon, sillä se määrittyy enemmänkin käyttäjiensä ja käyttöolosuhteiden kuin rakenteensa perusteella.

Konteksti on siis usean tutkijan mielestä yksi keskeisimmistä tekijöistä kansainvälisen viittomisen määrittelemisessä. Monilla tutkijoilla näyttäisi toisaalta olevan toisistaan eriäviä näkemyksiä siitä, kuinka lähellä kansainvälisen viittomisen voidaan sanoa olevan luonnollista kieltä.

Supallan (2007, 16) mukaan kahden tai useamman eri kielitaustaisen kuuron kommunikoidessa keskenään heidän käyttämäänsä kansainvälistä viittomista voidaan pitää kontaktisyntyisenä kielenä. Erikielisten yksilöiden tullessa kontaktiin toistensa kanssa useamman eri kielen elementtejä hyödynnetään yhteisessä kommunikaatiomuodossa. Näistä yhteisistä kielenkäytön sopimuksista syntyy kohtaavien henkilöiden välille uusi kielirekisteri, josta voi tutkimusten mukaan syntyä ajan myötä pidgin-kieli. (Mt., 15–16.) Supalla ja Webb (1995, 333–335) määrittelevät kansainvälisen viittomisen funktionaalisilta ja sosiaalisilta ominaisuuksiltaan rakenteellisesti kompleksiseksi kehittyneen pidgin-kielen kaltaiseksi.

Whynot (2013) tukeutuu tutkimuksessaan Supallan ja Webbin teoriaan kansainvälisestä viittomisesta pidgin-kielenä, joka on kehittynyt pidgin-kielestä lähemmäksi luonnollista viittomakieltä. Myös Kapoor ja Lilley (Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013) soveltavat tutkimuksessaan edellä mainittua määritelmää, mutta mainitsevat lisäksi termin ”international auxiliary language” eli ’kansainvälinen apukieli’. Crasborn ja Hiddinga (2011, 493) taas puoltavat Rosenstockin (2004) näkemystä siitä, ettei kansainvälistä viittomista voi määritellä kieleksi, pidgin-kieleksi tai kreoliksi – he pitävät sitä yksinkertaisesti kommunikaatiojärjestelmänä, jota käytetään merkitysten välittämiseen.

Supalla esittää, että kansainvälisen viittomisen tapaisen kontaktisyntyisen kielen on lisäksi mahdollista kehittyä pidgin-kielen standardoidumpaan muotoon, jos sen käytölle on säännöllisesti tarvetta esimerkiksi kokoustilanteissa. Hänen mukaansa Kuurojen Maailmanliiton tapahtumissa on tällä tavoin vakiintunut käyttöön tietynlainen kansainvälisen viittomisen muoto, johon hän viittaa nimellä ”WFD Sign”. (Supalla 2007, 16.)

Kansainvälinen viittominen on viime vuosina ollut yhä yleisemmin käytössä kansainvälisten kuurojen tapahtumien kokouskielenä – esimerkiksi amerikkalaisen viittomakielen tai kokousmaan paikallisen viittomakielen sijaan. Kansainvälinen viittominen on kokouskielenä muun muassa Kuurojen Maailmanliiton ja EUD:n kansainvälisissä kokouksissa. (Crasborn ym. 2011, 493.) Crasborn ja Hiddinga vahvistavat, että kyseisenlaisissa tapahtumissa käytetyn kansainvälisen viittomisen leksikon on havaittu muokkautuneen standardoituneeseen muotoon (2011, 493).

Lilley ja Kapoor puolestaan esittävät, että kansainvälisestä viittomisesta on nähtävissä karkeasti määritellen kolmea pääasiallista versiota. Ensimmäinen on runsaimmin amerikkalaisesta viittomakielestä (ASL) vaikutteita ottava kansainvälisen viittomisen muoto. Sen suosio perustuu ASL:n suureen käyttäjämäärään ja laajaan levinneisyyteen esimerkiksi internetissä. ASL:ään sidoksissa olevan kansainvälisen viittomisen heikkous on saavutettavuus. Kaikilla maailman kuuroilla ole tasavertaisia mahdollisuuksia omaksua internetin välityksellä leviävää kielimallia, ja toisekseen ASL on vahvasti sidoksissa englannin kieleen. Toinen kategoria on niin kutsuttu ”Eurosigns-versio”, jota näkee käytettävän eurooppalaisten viittomakielisten keskuudessa. Se on kehittynyt muun muassa eurooppalaisten maiden ja kulttuurien läheisyyden, jaetun median sekä puhuttujen kielten läheisyyden ja kielisukulaisuuksien ansiosta. Kolmas versio on ikonisiin viittomiin perustuva kansainvälisen viittominen. Lilley ja Kapoor pitävät tätä versiota saavutettavimpana kansainvälisen viittomisen muotona. (Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013.)

3.2 Kansainvälinen viittominen tulkin työssä

Tässä alaluvussa käsittelen tutkimuskirjallisuudesta tekemieni huomioiden avulla tarkemmin sitä, millaisissa tilanteissa tulkki käytännössä törmää työssään kansainväliseen viittomiseen ja millaisia käytänteitä siihen on ehdotettu sovellettavaksi.

Suvi Siprosen tekemän opinnäytetyön mukaan maahanmuuttajakuurojen tuoman muutoksen voi huomata työkentällä Suomessa. Kuurot maahanmuuttajat kuuluvat samojen palvelujen piiriin kuulevien kanssa, ja tulkkauspalvelupäätöksen saamiseksi riittää lääkärin todistus, joten tulkki voi kohdata hyvinkin vaihtelevalla tasolla suomalaista viittomakieltä hallitsevia maahanmuuttajataustaisia asiakkaita, joista osa ovat korkeakoulutettuja, kun taas osalla voi olla täysin kieleton tausta. (Sipronen 2012, 7-15.)

Siprosen (2012, 18) mukaan useamman kielen ja kulttuurin sekä kansainvälistä viittomista hallitseville tulkeille on näissä alamme kansainvälistyvissä olosuhteissa kasvava tarve. Kuurojen Liitto (Jokinen 2010) on jopa esittänyt sisäasiainministeriölle osoitetussa lausunnossaan kotoutumisen edistämistä koskien, että viittomakielen-tulkkausta tulisi olla saatavilla maahanmuuttajakuuroille myös muilla kuin suomalaisella tai suomenruotsalaisella viittomakielellä erityisjärjestelyjen turvin.

Kela tiedotti syksyn 2013 kansainvälisen tulkkauksen järjestämistä koskevassa ohjeistuksessaan, ettei Kela ole vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelua koskevan lain mukaan yhdenvertaisuusnäkökulmasta velvollinen järjestämään tai korvaamaan kahden viitotun kielen välistä tulkkausta. Tulkkauksen on tapahduttava puhutun ja viitotun kielen välillä, sillä kahden viitotun kielen välillä tapahtuva tulkkaus ei Kelan määritelmän mukaan johdu asiakkaan vammasta, mitä tulkkauspalvelulain ehdot edellyttävät. Ohjeistuksessa muistutetaan, että tulkkauspalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen ihmisen mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä, eikä kansainvälistä viittomista ole tarpeellista käyttää tulkkaustilaisuuksissa tämän tavoitteen saavuttamiseksi. (Kela 2013.) Keväällä 2014 Kelan linjaukseen tuli tarkennus, jonka mukaan maahanmuuttajakuuroille myönnetään oikeus tulkkauspalveluun kansainvälisellä viittomisella siihen asti, kunnes he osaavat suomalaista tai

suomenruotsalaista viittomakieltä riittävän hyvin (Yle Uutiset viittomakielellä 31.3.2014).

Kelan ohjeistus vaikuttaisi olevan ristiriidassa sekä Kuurojen Liiton näkökantaan että suomalaista ja/tai suomenruotsalaista viittomakieltä työkielenään käyttävien, enenevässä määrin maahanmuuttajakuuroja kohtaavien tulkkien työhyvinvointiin. Suvi Siprosen (2012) opinnäytetyö nimittäin nosti esiin, että sekä tulkkauspalvelua käyttävät maahanmuuttaja-asiakkaat että maahanmuuttajakuuroja kohtaavat ”rivitulkit” kokevat kommunikoinnin ilman yhteistä kieltä suureksi haasteeksi. Kelan ohjeistus ei aseta tarkkoja kriteerejä maahanmuuttajakuuron suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen taitotason arvioimiseen. Arviointikriteerien puuttuminen voi vaarantaa mahdollisuuden tuoda kansainvälistä viittomista hallitseva kuuro tulkki mukaan reletulkiksi sellaisiin tilanteisiin, joissa siihen olisi tarve, mikä heikentäisi tulkkauspalvelun laatua maahanmuuttaja-asiakkaiden näkökulmasta.

Muuten kuin kuurojen maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa työskennellessä tulkki voi kohdata kansainvälistä viittomista esimerkiksi kansainvälisissä konferensseissa ja tapahtumissa. Kuurojen Maailmanliiton ja EUD:n tilaisuudet, ulkomaa-laisten viittomakielisten luennoitsijoiden vierailut ja kuurojen olympialaistapahtuma Deaflympics ovat esimerkkejä tällaisista tapahtumista. (Crasborn ym. 2011, 494–495; Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013; Whynot 2013.)

Kuurojen Maailmanliitto on järjestänyt tilaisuuksiinsa kansainvälisen viittomisen tulkkieja vuodesta 1979, minkä jälkeen kansainväliselle viittomiselle tulkkkaus on kehittynyt huomasti. Tämä kehitys ei kuitenkaan johdu siitä, että kansainvälistä viittomista tai sillä tulkkkaamista olisi alettu opettaa järjestelmällisesti. Kansainvälisissä tapahtumissa toimiville tulkeille on pidetty satunnaisesti tulkkkaustilaukseen valmistavia työpajoja. (Moody 2008, 27.) Euroopan viittomakielentulkkauksen maisterin koulutusohjelma EUMASLI:n opintosuunnitelmaan sisältyy kansainvälisen viittomisen ja kansainvälisessä työympäristössä toimimisen opiskelua (EuMasli 2014). Lisäksi Humanistinen ammattikorkeakoulu järjesti ensimmäistä kertaa kansainvälisen viittomisen kurssin täydennyskoulutuksena maaliskuussa 2014 (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2014).

Koska kansainvälinen viittominen on niin sidonnaista tilanteeseen ja ympäristöön ja kehittyy jatkuvasti, sen opettamista varten olisi haastavaa kehittää kattavaa opetus-suunnitelmaa (Moody 2008, 27). Sujuvuus useammassa eri viittomakielellä ja pitkäaikainen kokemus erimaalaisten viittomakielisten kohtaamisesta ovat tärkeimpiä perusedellytyksiä kansainvälisen viittomisen oppimiseen ja sillä tulkkaukseen (Moody 2008, 27–28; Whynot 2013).

Vaikka tulkkaukseen kansainvälisellä viittomisella onkin vakiintunut käytännöksi kansainvälisissä tapahtumissa, tutkijat korostavat Kuurojen Maailmanliiton ja Viittomakielen tulkkiyhdistyksen Maailmanliitto WASLI:n painottamaa yhteistä tavoitetta: tulkkaukseen pyritään aina ensisijaisesti järjestämään niin, että jokainen saisi tulkkaukseen omalle kansalliselle viittomakielelleen. Siten taataan paras mahdollinen tiedon kulku tulkkauksessa tilanteessa. Kun tulkkaukseen ei ole mahdollista järjestää tarvittaville kielille, tulkkaukseen kansainväliselle viittomiselle on seuraavaksi paras vaihtoehto. Kansainväliselle viittomiselle tulkkaukseen ei koskaan ole muuten kuin taloudellisista syistä ensisijainen vaihtoehto, sillä parhaatkaan tulkit eivät tutkitusti kykene välittämään sen keinoin tietoa täydellisesti. (Crasborn ym. 2011, 494–495; Moody 2008, 29–30.)

Whynot korostaa asiakaskeskeistä näkökulmaa pureutuessaan kansainväliselle viittomiselle tulkkauksen ongelmakohtiin. Hänen mukaansa yleensä kiinnitetään eniten huomiota tulkkiyhdistyksen pätevyysvaatimuksiin tulkkaukseen ymmärrettävälle kansainväliselle viittomiselle, vaikka tulkkauksen vastaanottajien kielellisen pätevyysvaatimuksen pitäisikin ehkä olla tulkkauksitilanteen tärkein lähtökohta. (Whynot 2013.)

4 PRODUKTINA KÄÄNNÖSTYÖ

Seuraavissa alaluvuissa kuvaan, kuinka toteutin helsinkiläisen soul-hop-yhtye Dolla Lovan musiikkikappaleiden Be Mine ja Lost My Way käännökset kansainväliselle viittomiselle. Lähteenäni käytän materiaalia opinnäytetyöpäiväkirjastani ja hyödynnän tutkimuskirjallisuutta käännöstieteen, viittomakielisen runouden ja taiteen tulkkauksen aloilta.

4.1 Käännösteorian valinta

Jo ennen käännettävien musiikkikappaleiden valintaa ja varsinaisen kääntämistyön aloittamista tein päätöksiä siitä, millä tavalla haluan lähestyä musiikkikappaleiden kääntämistä. Tavoitteenani oli luoda produkti, joka nostaisi esille ideoita visuaalisesta ja kokonaisvaltaisesta tavasta tulkata taidetta saavutettavalla kansainvälisellä viittomisella.

Julie Gebron esittää teatteritulkkauksen näkökulmasta, että taiteellisen tekstin tulkkaus on aina uuden taideteoksen luomista. Tulkki ei saa lähestyä tehtävää pelkäämään tekstin kääntäjänä, vaan hänen on pystyttävä näyttelijän ominaisuudessa tulkitsemaan ja välittämään toisen visio sävyjä myöten. (Gebron 1996; 5, 7-8, 66–67.) Myös Nora Mahmoud-Halonen korostaa koko teoksen välittämistä multimodaalisena kokonaisuutena. Tulkkauksen varassa olevan henkilön ei ole mahdollista kokea kokonaisvaltaisesti vieraskielistä taidetta ja sen edustamaa kulttuuria, jos teoksesta tulkitaan vain kielellinen sisältö. (Mahmoud-Halonen 2012, 5.) Oma näkökulmani taiteen kääntämiseen on yhteneväinen näiden näkemysten kanssa. Päätin siis rakentaa käännökseni niin, että niihin sisältyy myös tulkintaa musiikin ei-kielellisistä elementeistä. Halusin esittää muun muassa kappaleiden rytmin, laulun tunnesävyt sekä musiikin tunnelman sellaisella tavalla, että ne olisivat viittomakielisen kuoron kieli- ja kulttuuriympäristössä merkityksellisiä.

Kääntämisen perustavoitteena voidaan Niina Hytösen luokittelun mukaan pitää joko ekvivalenssin tai adekvaattisuuden tavoittelua. Hän määrittelee ekvivalenssin vastaavuudeksi lähtö- ja kohdetekstin välillä ja adekvaattisuuden kohdetekstin toimivuudeksi kohdekulttuurissa, vaikka sen saavuttaminen vaatii joskus lähtötekstin muodon ja merkityksen muuttamista. Käännösteoriat voidaan siis jakaa karkeasti lähtökohdiltaan lähtöteksti- ja kohdetekstikeskeisiksi. (Hytönen 2006, 66–67.)

Kohdetekstilähtöisyyttä edustavan manipulatiivisen koulukunnan näkemyksen mukaan kääntämisessä on aina kysymys tekstin muokkaamisesta tiettyä tarkoitusta ja yleisöä varten. Koulukunnan edustaja Susan Bassnett kuvailee kääntämistä tekstien uudelleenkirjoittamisena kielirajojen yli. Hänen näkemyksensä mukaan eri kieli- ja kulttuurijärjestelmät eivät voi koskaan vastata toisiaan, ja sen takia kääntäjän on vali-

koitava siirrettävissä olevat elementit ja uudelleenajatteltava ja -kirjoitettava loput. (Mt., 2006, 73–74.)

Valitsin käännöstyöhöni selkeästi kohdetekstikeskeisen lähestymistavan. Viittomakielisten henkilöiden ja tulkkien keskuudessa omaksumani kokemuksen mukaan viittomakielisten kuurojen suhtautuminen musiikkiin on hyvin vaihtelevaa. Kun tulkkaustilanteessa kuulevan kulttuurin edustaja haluaa välittää taide-elämyksen musiikin välityksellä ihmiselle, jolle auditiivinen aistikanava ei ole saavutettava ja jolle musiikki kulttuurisena ja taiteellisena ilmaisumuotona ei välttämättä kannata merkitystä, tulkin on mielestäni pakko ”uudelleenajattella” ja ”uudelleenkirjoittaa” välitettävä viesti saavutettavaan ja silti yhtä vaikuttavaan muotoon. Kohdetekstistä pitää yrittää luoda itsenäinen, kohdekulttuurissa merkityksellinen visuaalinen elämys – tai teos, johon sisältyy muun muassa alkuperäisen teoksen kielellinen aines, tunnelma, sävyt, ilmaisutapa ja -tyyli.

Tietous viittomakielisestä runoudesta alkoi levitä 1900-luvun puolivälissä. Rachel Sutton-Spence, Paddy Ladd ja Gillian Rudd määrittelevät viittomakielisen runouden esteettisen viittomisen äärimmäisimmäksi muodoksi, jossa kielellisestä näkökulmasta viestin muoto on joissain tapauksissa jopa tärkeämpää kuin sen merkitys. (Sutton-Spence, Ladd & Rudd 2005, 13–14.) Viittomakielinen runous antaa mielestäni monia välineitä musiikin kääntämiseen viittomakielisessä kohdekulttuurissa toimivaksi taide-elämykseksi. Siksi tekemissäni käännöksissä pyrin hyödyntämään viittomakielisen runouden elementtejä sekä kääntämäni tekstin muotoilussa että kappaleiden ei-kielellisen aineksen välittämiseksi.

4.2 Käännösprosessin kulku

Aloitin kesällä 2013 yhteydenpidon Dolla Lova -yhtyeen kanssa mahdollisuudestani käyttää heidän kappaleitaan opinnäytetyöni produktia varten ja esittää valmistellut käännökset heidän keikallaan myöhemmin syksyllä. Sain yhtyeeltä sekä äänitiedotot että sanoitukset useampaan kappaleeseen syyskuussa 2013, minkä jälkeen aloin heti tutustua materiaaliin ja pohtia, mitkä kappaleet valitsisin käännettäväksi. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Julie Gebronin mukaan teatteritulkkaukseen valmistautuvan tulkin on tunnettava ja ymmärrettävä käännettävä aineisto, jotta käännöksestä voi tulla tekstilliseltä sisällöltään asiatarikkaa ja jotta sisällön pystyy välittämään oikealla tavalla (Gebron 1996, 7-8). Mielestäni sama pätee muunkinlaisten taideteosten kääntämiseen. Gebron kuvaillee teatteritulkkausta käsittelevässä teoksessaan *Sign the Speech – An Introduction to Theatrical Interpreting* valmistautumismallin, jota itsekkin hyödynsin soveltaen omassa käännösprosessissani. Prosessin ensimmäinen vaihe on lähdemateriaaliin tutustuminen kuuntelemalla tai katsomalla ja etsimällä siitä sen sisällön sisäistämiseen vaadittavaa lisätietoa. (Mt., 66.)

Gebron ehdottaa hyväksi käytänteeksi, että tulkki kokeilisi jo taideteoksen ensimmäisellä katselu- tai kuuntelukerralla tulkata tekstiä hyvin spontaanisti ja vapaamuotoisesti, koska täysin valmistautumattomana tulkatessa saattaa tuottaa luonnostaan todella innovatiivisia ja käyttökelpoisia ratkaisuja käännökseen. (Mt., 66.) Kirjoitin opinnäytetyöpäiväkirjaani ensimmäisistä kuuntelukerroista lähtien muistiinpanoja kappaleiden minussa herättämistä tunnelmista ja jopa alustavia ideoita mahdollisista käännösratkaisuista juurikin siitä syystä, että useamman kuuntelukerran jälkeen on mahdotonta enää tavoittaa ensimmäisellä kuuntelukerralla syntynyttä vaikutelmaa kappaleen tunnelmasta (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013).

Gebron myös suosittelee tekemään itselleen jo ensimmäisillä katselukerroilla teoksen haastavimmilta vaikuttavista kohdista merkinnän (Gebron 1996, 66). Hyödynsin kyseistä käytäntöä tekemällä itselleni merkintöjä kappaleiden haastavilta tuntuvista kohdista sekä sanoituksen että ei-kielellisten elementtien suhteen. Merkitsin sellaisia kohtia sanoituksesta haastaviksi, joiden sisältöä en osannut improvisoiden ilmaista pelkästään eleiden varassa ja joiden kääntämistä varten halusin tietolähteistä ja konsultaatioiden yhteydessä löytää viittomavaihtoehtoja. Ei-kielellisistä elementeistä haastavilta tuntuivat heti alkuun muun muassa *Be Mine* -kappaleen hidas tempo, mikä vaatisi käännöksestä näyttäviä, pitkiä viittomia, joita olisi mahdollisuus venyttää ajallisesti laulun kanssa samanmittaisiksi.

Molempien kappaleiden pidempien instrumentaaliosuuksien kääntämiseen tuntui myös vaikealta keksiä käännösratkaisuja, ja pohdin, miten tulkitsisin instrumentaali-

musiikkia koreografialla tai muulla liikemateriaalilla. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.) Koreografialla tarkoitan tässä raportissa sekä musiikkikappaleiden ei-kielellisten elementtien välittämiseksi että visuaalisen esteettisyyden lisäämiseksi suunniteltua koko kehoni tanssillista liikkumista tilassa, kuten esimerkiksi toistuvia askelkuvioita. Liikemateriaalilla viittaan kielellisesti merkityksettämiin vartalonliikkeisiin, joista koreografia osittain rakentuu. Liikemateriaali muotoutui henkilökohtaisen tulkintani perusteella sellaiseksi liikkumistavaksi ja -tyyliksi, joka mielestäni välitti musiikkikappaleiden ei-kielellisiä elementtejä.

Käännösprosessin alkaessa kansainvälisen viittomisen taitoni perustui muutaman Humanistisen ammattikorkeakoulun suomalaisen viittomakielen kurssin sisältöön ja kansainvälisissä kuurojen tapahtumissa sosiaalisten kanssakäymisten kautta omaksumaani osaamiseen. Minulla oli siis alkeistason osaamista kansainvälisestä viittomistavasta ja osasin joitakin melko yleisesti käytettyjä kansainvälisiä viittomia. Sen seurauksena, kun kuunnellessani musiikkikappaleita ensimmäisiä kertoja hahmottelin niiden visuaalista esittämistä mielessäni tai viittoen, käännösratkaisuni koostuivat enimmäkseen eleistä kiinteiden viittomien sijaan. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Musiikin kokeminen on Hytösen (2006, 171–172) mukaan aina hyvin subjektiivista, joten myös sen tulkitsemista voidaan pitää viestin subjektiivisena tulkintana ja luovan työn toteutumana. Nojauduin musiikkikappaleiden ei-kielellisen aineksen tulkinnan suunnittelussa henkilökohtaiseen subjektiiviseen kokemukseeni. Käytännössä suunnittelin liikekieltä ja koreografiaa, joka välittäisi visuaalisesti kappaleiden rytmin, laulun tunnesävyt sekä musiikin tunnelman. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Ideoidessani käännöksiä itsenäisesti hyödynsin oman kansainvälisen viittomisen tietaitoni ja henkilökohtaisen luovan tulkintani lisäksi useita erilaisia lähteitä. Etsin käännöksiin tarvitsemiani kansainvälisiä viittomia esimerkiksi hakemalla niitä kansainvälisen viittomisen käsikirjasta (A Handbook on International Sign 2007) tai kansainvälisen viittomisen verkkosanakirja Sematos.eu:sta (Sematos.eu 2013) ja katselemalla muun muassa Kuurojen Maailmanliiton (World Federation of the Deaf 2013) ja H3-netti-tv:n (H3 2013) verkkosivujen kautta löytämiäni kansainvälisellä viittomisella tehtyjä videoita. Kun en löytänyt käytössäni olevista lähteistä tarvitsemaani viitto-

maa, yritin korvata sen eleillä ja visuaalisella kuvailulla eli yritin välittää lähtötekstin merkityksen elekieleen perustuvilla ilmaisuilla. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Gebron (1996, 66) suosittelee, että teoksen kääntämisen ideointivaiheessa kannattaa kokeilla saman sisällön tuottamista kohdekielellä useamman kerran eri variaatioin, ja vasta mahdollisen työryhmän tai -parin kanssa keskusteltua valita vaihtoehdoista sopivin. Käännösprosessini noudatti samaa mallia: ensin ideoin käännöksiä itsekseni ja minulla oli konsultaatioihin tullessani moniin käännösten kohtiin useampia ratkaisuvaihtoehtoja, joista pyysin asiantuntijoilta palautetta (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013).

Käännösprosessin ajan konsultoin kansainvälistä viittomista taitavia viittomakielisiä henkilöitä saadakseni opetusta kansainvälisessä viittomisessa ja käyttäkseni heitä käännöstyöni lähteinä. Konsultaatiot olivat vapaamuotoisia tilaisuuksia, joiden alussa esitin asiantuntijalle senhetkisen käännökseni. Sen jälkeen sain asiantuntijalta palautetta käännöksestä. Kyselin viittomia, joita en löytänyt muista lähteistä, ja myös tarkistin, olivatko käännöksissäni käyttämät viittomat asiantuntijan mielestä ymmärrettäviä ja riittävän yksitulkintaisia asiayhteydessään. Kartoitin käännökseni yksitulkintaisuutta esimerkiksi kysymällä asiantuntijalta hänen nähtyään käännökseni, kuinka hän ymmärsi viittomani tekstin. Kunkin konsultaation jälkeen muokkasinkin käännösversioitani saamani palautteen ja kehitysideoiden pohjalta. Vertailin eri asiantuntijoilta saamaani palautetta keskenään ja yritin saavuttaa sanoituksen kääntämisessä lopputuloksen, joka oli mielestäni tyydyttävä kompromissi jokaisen asiantuntijalähteen sekä oman näkökulmani väliltä. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.) Esittelen ja perustelen palautteiden pohjalta tekemiäni käännösratkaisuja seuraavissa alaluvuissa sekä taiteellisen tekstin kääntämisen näkökulmasta että kansainväliselle viittomiselle kääntämisen näkökulmasta.

Dokumentoin käännösprosessia tekemällä muistiinpanoja opinnäytetyöpäiväkirjaani ja tallentamalla tekemäni käännösversiot videomuodossa. Kuvasin 3.10.2013 Teeri-Jamit-festivaalilla esittämäni valmistellun tulkkauksen ja tein lopullisista käännöksistäni lisäksi studiossa kuvatut tallenteet, joiden linkit ovat tämän raportin liitteinä (liitteet 2 ja 4).

4.3 Kääntäminen taiteellisen tekstin näkökulmasta

Oittisen (2003, 169) mukaan kaunokirjallista tekstiä kääntäessä on pohdittava sen sisällöllisten seikkojen rinnalla tasaveroisesti myös sen muotoa, eli on valittava kääntämiseen ”esteettinen strategia”. Kuten toin esille jo alaluvussa 4.1, myös viittomakielisessä runoudessa painotetaan vahvasti viestin muotoa suhteessa sen merkitykseen (Sutton-Spence ym. 2005, 13–14). Koska viittomakielinen runous antaa mielestäni hyviä työvälineitä musiikin kääntämiseen viittomakielisessä kohdekulttuurissa toimivaksi taide-elämykseksi, hyödynsin tekemissäni käännöksissä viittomakielisen runouden elementtejä sekä kääntämäni sanoituksen muotoilussa että kappaleiden ei-kielellisen aineksen tulkinnassa. Ei-kielellisen aineksen tulkinnalla tarkoitan tässä työssä musiikkiteosten rytmin, laulun tunnesävyjen sekä musiikin tunnelman tulkintaa.

Niin puhuttuja kuin viitottujakin kieliä tarkastellessa runolliselle kielimuodolle on ominaista yleiskielisyydestä poikkeaminen ja kielellisten normien rikkominen luovalla tavalla (Sutton-Spence ym. 2005, 14). Viittomakielisessä runoudessa yleisesti havaittavia elementtejä ovat muun muassa toisto, symmetria ja balanssi sekä metaforat (Mt., 2005). Tässä alaluvussa kuvailen, kuinka sovelsin edellä listaamiani elementtejä käännöksissäni.

Toisto on hyvin tärkeä elementti viittomakielisessä runoudessa. Saman käsimuodon, viittoman, kieliopillisen rakenteen, artikulaatiopaikan, liikkeen, tai ajoituksen toistaminen luo visuaalisia kaavoja, jotka erottuvat tekstistä. Saman käsimuodon, artikulaatiopaikan tai liikkeen toistaminen tekee tekstistä runollista, ja näitä kaavoja voidaan pitää riimeinä. (Mt., 2005, 25–54). Vuoriheimo korosti ensimmäisistä käännösversion antamassaan palautteessa riimien merkitystä. Hän pitää omassa musiikillisessa sanoitustyössään erityisen tärkeänä, että jos samanaikaisesti laulettuun sanoituksen säkeissä on loppuriimi, niin myös viitottuun tekstin säkeiden viimeisten viittomien tulee muistuttaa toisiaan. (Marko Vuoriheimo, henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2013.) Esimerkki käännöksessä toteutuneesta loppuriimistä löytyy Be Mine -kappaleen ensimmäisestä säkeistöstä. Jokainen säe loppuu samaan käsimuotoon,

paikkaan ja liikkeeseen siten, että molemmat kädet liikkuvat G-käsimuodossa viittomasta vasemmalle etuviistoon. (Liite 2.)

Riimien luominen yhteneviksi lähtötekstin riimien kanssa tuntui välillä haastavalta, koska minusta tuntui, että käytettävissäni oleva varanto kansainvälisesti saavutettavia viittomaratkaisuja oli hyvin rajallinen. Eleillä kuvailu tarjoaa monia mahdollisuuksia asioiden visuaaliseen ilmaisemiseen, mutta lähdetekstin säkeiden ajalliset mitat asettavat musiikkikappaleen kääntämiseen rajoitteita. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Esimerkiksi Be Mine -kappaleen kertosäkeistön kaikkien kolmen säkeen viimeiset sanat "why", "time" ja "mine" rimmaavat keskenään. Käännöksessäni vain ensimmäisen säkeen viimeinen viittoma I DON'T KNOW ja toisen säkeen viimeinen ele, jossa puhallan symbolisesti aikaa käsistäni tuuleen, muodostavat keskenään visuaalisen riimin, koska niissä on sama artikulaatiopaikka ja käsimuoto. Käännöksen kertosäkeistön kolmas säe ei noudata samaa kaavaa. Toisaalta kertosäkeistö toistetaan kahdesti peräkkäin, jolloin kolmas ja kuudes säe ovat identtiset ja muodostavat mielestäni myöskin keskenään toistuvan kaavan. (Liite 2.) Kun en löytänyt keskenään rimmaavia viittomia kaikkien lähtötekstissä rimmaavien säkeiden loppuun, ratkaisuni oli usein luoda kohdetekstiin toistoa suuremmassa mittakaavassa, kuten edellä kuvaamassani esimerkissä.

Koin riimien luomisen käännökseen haastavaksi myös sen takia, koska se voi vaatia kielen rakenteilla leikittelyä. Vain yhtä viitottua kieltä – ja sitäkin vieraana kielenä – opiskelleena minulla ei ole pätevyyttä tai luontaista kielitajua esimerkiksi taivutella olemassa olevia viittomia tarkoituksiini sopiviin muotoihin. Pyrinkin mieluummin luomaan visuaalisesti erottuvia kaavoja muilla tavoilla. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.) Kuten jo aiemmin toin esille, viittomakielisessä runoudessa voidaan luoda toistoa paikantamalla viittomia toistuvasti samaan artikulaatiopaikkaan tai toistamalla samankaltaisia liikkeitä. Käännökseni sisältävät koko kehoni tanssillista liikkumista tilassa, eikä ainoastaan käsieni liikettä, joten suunnittelin käännöksen koreografiaan muun muassa toistuvia askelkuvioita ja suunnattuja kehonliikkeitä.

Kappaleen Be Mine toisen säkeistön ensimmäiset säkeet loppuvat riimeihin "it doesn't let go" ja "the feeling's still strong". Yritin luoda käännökseen visuaalisen riin-

min toistamalla molemmissa säkeissä askelluksia oikealle etuviistoon sekä päättämällä säkeet kehoni eteenpäin kyyristyvään liikkeeseen. (Liite 2.) Kappaleen *Lost My Way* kertosaäkeistön ensimmäiset säkeet päättyvät rimmaaviin sanoihin ”find” ja ”smile”. Yritin luoda käännökseen visuaalisen riimin toistamalla kussakin säkeessä ylävarralon kääntyvää liikettä puolelta toiselle. (Liite 4.)

Pyrin hyödyntämään symmetriaa ja balanssia tuodakseni käännökseen runollisia elementtejä. Symmetrialla ja balanssilla tarkoitetaan sitä, että viittomatilaa käytetään tarkoituksella symmetrisesti, jotta tuotos olisi visuaalisesti tasapainoinen ja harmoninen kokonaisuus. Symmetrisyyttä ja balanssia voi tehostaa esimerkiksi lisäämällä kahdella kädellä viittomista ja sijoittamalla viittomia tilaan tasapainoisesti huomioiden vertikaalinen, horisontaalinen sekä syvyys suunnan akselit viittomatilassa. (Sutton-Spence ym. 55–56.) Yksi esimerkki symmetrisyyden ja balanssin hyödyntämisestä käännöksessäni on kappaleen *Lost My Way* kohdassa ”I’m tied down and can’t fly”. Teen lentämistä symboloivan eleen ylöspäin vasemmalle, minkä jälkeen käteni vetäytyvät kahlittuina alaspäin ja oikealle diagonaalilla liikkeellä. (Liite 4.) Olen myös luonut balanssia käännöksiini isommassa mittakaavassa siten, että viiton esimerkiksi kappaleen *Be Mine* käännöksen säkeistöt kokonaisuuksina vuorotellen viittomatilan oikealla ja vasemmalla puolella (liite 2).

Metaforien käyttö käännöksissäni tuntui monesti luontevalta käännösratkaisulta, koska lähtötekstissäkin oli niitä runsaasti. Toisekseen minusta tuntui monessa kohtaa, että saisin visuaalisesti vaikuttavalla metaforalla välitettyä paremmin laulun tunnesävyt. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.) Esimerkki tällä tavoin perustellusta ratkaisusta löytyy kappaleen *Lost My Way* kohdasta ”I might drag you down with me”. Käännöksessä kuvailen ensin elekielellä, kuinka kiskon katsojan luokseni, minkä jälkeen teen käsilläni kahden ihmisen veden syvyyskuviin sukeltamista kuvaavan eleen. (Liite 4.)

Hyödynsin viittomakielisen runouden elementtejä myös kappaleiden ei-kielellisen aineksen eli rytmin, laulun tunnesävyjen sekä musiikin tunnelman tulkinnessa. Rythmi eli viittomisen ajoituksellisen komponentin toisto on tärkeä elementti viittomakielisessä runoudessa. Viitotun taiteellisen tuotoksen rytmi perustuu viittomien liikkeen kestoon. (Sutton-Spence ym. 2005, 44.) Yritin ajoittaa käännöstekstin säkeiden viittomi-

sen yhteneviksi lähdetekstin säkeisiin, jotta viittomakieliselle kuurolle katsojalle välittyisi laulun sanoituksen sisältö samanlaisina kokonaisuuksina, kuin miksi se on bassoitaajuuksilla luodulla rytmillä jaettu musiikkikappaleissa. Esimerkiksi Be Mine -kappaleen C-osan kääntäminen tuntui viittomisen rytmittämisen näkökulmasta haastavalta, koska säkeiden viimeiset sanat lauletaan todella hitaasti. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.) Ratkaisuni oli valita kyseiseen kohtaan näyttäviä, pitkiä viittomia, joita oli mahdollista venyttää ajallisesti laulun kanssa samanmittaisiksi (liite 2).

En käännöstyöni puitteissa ehtinyt paneutua syvällisesti yksityiskohtaisen koreografian suunnitteluun niihin kohtiin kappaleita, joissa oli pidempiä instrumentaaliosioita. Yritin pääasiassa ilmentää musiikin rytmiä kehon liikkeilläni. Tulkitsin pehmeän, aistillisen kehonkielen ilmentävän Be Mine -kappaleen hidasta, sykähtelevää rytmiä (liite 2). Kappaleen Lost My Way puhallin- ja lyömäsoitinten luomasta tunnelmasta minulle syntyi välittömästi mielikuva marssimisesta. Yritin marssia muistuttavalla liikkumisella ylläpitää kappaleen rytmiä ja tunnelmaa instrumentaaliosuuksien aikana (liite 4). (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Pyrin välittämään käännöksissäni laulun tunnesävyjä viittomavalintojen ja metaforien lisäksi kasvojen ilmeitä ja kehon kieltä käyttäen. Sain Phillipa Sandholmilta (henkilökohtainen tiedonanto 25.9.2013) juurikin kappaleiden surullisen ja epätoivoisen tunnelman välittämisestä positiivista palautetta.

4.4 Kääntäminen kansainvälisen viittomisen näkökulmasta

Whynot pohtii väitöstutkimuksessaan, miten merkityssisältöinen viesti rakennetaan kansainvälisellä viittomisella. Hän listaa ikonisuuden, luonnollisille viittomakielille ominaisten elementtien (esimerkiksi klassifikaattorirakenteet) sekä metaforan kansainvälisen viittomisen tärkeimpinä rakenneosina. (Whynot 2013.) Whynotin lisäksi Lilley ja Kapoor puoltavat ikonisista viittomista rakentuvaa kansainvälistä viittomistapaa, sillä se on heidän teoriansa mukaan kansainvälisesti saavutettavinta visuaalista kommunikaatiota (Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013).

Pyrin käännöksissäni valitsemaan aina ikonisia viittomia mieluummin kuin kiinteinä pidettyjä kansainvälisiä viittomia. Tämä johtui siitä, että koin ikoniset viittomat voimakkaan visuaalisuutensa takia vähemmän sidonnaiseksi kohdetekstin vastaanottajan kielitaustaan ja kansainvälisten viittomien hallintaan. Visuaalisempi viittomistapa myös sopi mielestäni paremmin tyyliltään taiteelliseen tekstiin. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Esimerkiksi Be Mine -kappaleen kohtaa ”We agreed” varten pohdimme Vuoriheimon kanssa kansainvälistä AGREEMENT-viittoman käyttöä, mutta se tuntui viittaavan konkreettiseen, asiakirjamuotoiseen sopimukseen. Vuoriheimo ehdotti ratkaisuksi elettä, jossa kädet kumartavat nyrkissä toisiaan kohden (liite 2). (Marko Vuoriheimo, henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2013.) Tämä ratkaisu tuntui tyylillisesti sopivammalta kappaleen kontekstiin, jossa oli kyseessä kahden henkilön välinen suullinen sopimus. Lisäksi eleen voimakas ikonisuus vaikutti sen valintaan lopulliseen käännökseen. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Whynotin mukaan merkittäviä viittomakielten leksikoita käsitteleviä tutkimuksia on tehty neljä. Niiden tuloksista käy ilmi, että tutkimuksen kohteena olleiden viittomakielten leksikot rakentuivat keskiarvolta 62 – 73,2 % kiinteistä viittomista, joten esimerkiksi eleillä ja kuvailevilla viittomilla on tärkeä rooli myös luonnollisissa viittomakielissä. (Whynot 2013.) Eleet ovat siis luonnollisten viittomakielten elementti, jota kannattaa hyödyntää tehdäkseen kansainvälisestä viittomisestaan saavutettavampaa. (Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013; Whynot 2013.)

Be Mine -kappaleen kohtaa ”weeks pass” varten sekä Marko Vuoriheimo (henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2013) että Kaarina Huovinen (henkilökohtainen tiedonanto 17.9.2013) opettivat minulle konsultaatioiden yhteydessä kansainvälisen viittoman WEEK. Yritin aluksi sovittaa kyseistä kiinteää viittomaa käännökseeni, mutta minusta tuntui haastavalta liittää sitä säkeen ajallisen rajoitteen puitteissa mihinkään ajan kulumista havainnollistavaan eleeseen. Päätin valita käännökseen mieluummin vähemmän spesifin viittoman TIME ja liittää siihen ajan eteenpäin kulkua havainnollistavan eleen (liite 2). (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.) En siis kyennyt aina välittämään lähtötekstin asiasisältöä vastaavalla tarkkuudella kohdekielelle.

Metaforan käyttäminen kohdan "it's killing me inside" kääntämistä varten kappaleessa Be Mine tuntui minusta luontevimmalta ratkaisulta. Lähdetekstin sanamuoto herättää minussa voimakkaan mielikuvan henkisestä tuskasta, mille halusin luoda yhtä tunnepitoisen visuaalisen vastineen. Käännöksessäni tuotan vertauskuvallisen elesarjan, jossa kuvaan puukon vääntyvän vatsassani (liite 2). (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Kappaleen Lost My Way sanoituksesta haastavilta kääntää tuntuivat esimerkiksi kohdat "I've made so many mistakes" ja "hard times". Opin Kaarina Huovisen (henkilökohtainen tiedonanto 17.9.2013) konsultoinnin yhteydessä kansainväliset viittomat MISTAKE ja HARD, joita käytin käännöksessäni (liite 4). Kyseiset viittomat eivät ole ikonisia, minkä takia epäröin niiden käyttämisen suhteen. Amerikkalaisessa viittomakielessä käytetään myös samoja viittomia, minkä johdosta on oletettavaa, että nämä kohdat käännöksestä eivät olisi kuin vahvasti ASL:stä vaikutteita ottavien kansainvälisten viittojen ymmärrettävissä. Konsultoimani asiantuntijat olivat kuitenkin ainoa testiryhmäni käännösratkaisujen ymmärrettävyyden suhteen, joten perustin päätökseni heidän yksimielisyyteen kyseisten viittomien toimivuudesta. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

5 POHDINTAA LÖYDOKSISTÄ

Tutkimuskirjallisuudesta kokoamani tiedon perusteella sain odotusteni mukaisesti laajan ja moniselitteisen vastauksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni siitä, miten kansainvälinen viittominen määritellään.

Vaikka tutkijoiden näkemykset eriävät toisistaan esimerkiksi kansainvälisen viittomisen ilmenemismuotojen luokituksen ja kannattavien käyttösovellutusten suhteen, useimman perusmääritelmä vaikuttaisi vielä tänäkin päivänä pohjautuvan jo 1980-luvulla tehtyihin tutkimuksiin. Niiden mukaan se on vahvasti ikonisuutta hyödyntävä kansallisten viittomakielten välisiä rajoja rikkova kommunikaatiomuoto, jossa on rajoitettu leksikko ja jossa hyödynnetään luonnollisissa viittomakielissä ilmeneviä kielelli-

siä rakenteita. (Whynot 2013; Crasborn & Hiddinga 2011, 492; Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013.)

Monilla tutkijoilla näyttäisi olevan toisistaan eriäviä näkemyksiä siitä, kuinka lähellä kansainvälisen viittomisen voidaan sanoa olevan luonnollista kieltä. Osa määrittelee sen rakenteellisesti kompleksiseksi kehittyneen pidgin-kielen kaltaiseksi (Supalla ym. 1995, 333–335; Whynot 2013), osa kansainväliseksi apukieleksi (Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013) ja jotkut puoltavat näkemystä siitä, ettei kansainvälistä viittomista voi määrittellä kieleksi, pidgin-kieleksi tai kreoliksi, vaan yksinkertaisesti kommunikaatiojärjestelmäksi, jota käytetään merkitysten välittämiseen (Crasborn ym. 2011, 493).

Joidenkin tutkijoiden mielestä kansainvälinen viittominen ei tule koskaan kehittymään standardoituun muotoon, sillä se määrittyy enemmänkin käyttäjiensä ja käyttöolosuhteiden kuin rakenteensa perusteella (Crasborn ym. 2011, 494), kun taas osa tutkijoista on sitä mieltä, että kansainvälisen viittomisen standardoituja muotoja on jo olemassa – esimerkiksi ”WFD Sign” ja ”Eurosigns” (Supalla 2007, 16; Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013).

Konteksti on usean tutkijan mielestä yksi keskeisimmistä tekijöistä kansainvälisen viittomisen määrittelemisessä. Viittoja voi mukauttaa kommunikaationsa kohteen mukaan kielenkäyttöään tuottaakseen hyvinkin erilaista kansainvälistä viittomista esimerkiksi tuttavallisesti jutustellessaan tai virallista kokouspuheenvuoroa varten. (Supalla 2007, 17; Crasborn ym. 2011, 492–494; Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013; Whynot 2013.) Kansainvälisen viittomisen ominaisuuksista juuri kontekstin tärkeys nousi hyvin keskeiseksi huomioksi tämän opinnäytetyön produktia valmistaessani, mitä erittelen tarkemmin käännöksen kohdeyleisön merkitystä käsittelevässä alaluvussa 5.1.

Toinen produktia valmistaessa keskeiseksi noussut huomio oli se, että ikonisuus, luonnollisille viittomakielille ominaiset visuaalisen kuvailun elementit kuten paikannus ja klassifikaattorirakenteet sekä metaforan käyttö kuuluvat tutkitusti saavutettavan kansainvälisen viittomisen tärkeimpien rakenneosien listalle (Whynot 2013; Gavin Lilley, henkilökohtainen tiedonanto 20.12.2013). Produktin valmistamisen yhteydessä

sain huomata, että taiteellinen viittomakielinen teksti rakentuu parhaimmillaan samoista elementeistä. Erittelen tekemiäni huomioita kansainvälisen viittomisen soveltamisesta musiikkikappaleen ja taiteen tulkitsemiseen alaluvussa 5.3.

5.1 Kohdeyleisön merkitys

Produktini valmistamisen kautta minulle korostui, että käännöksen kohderyhmällä on erityisen paljon merkitystä käännettäessä kansainväliselle viittomiselle. Tästä löytyy tukea myös tutkimuskirjallisuudesta. Crasborn ja Hiddinga toteavat, että kansainvälisellä viittomisella kommunikoidessa nimenomaan viestin vastaanottaja määrittelee sen, miten viittojan on muotoiltava viestinsä. Kommunikaation sujuvuuteen vaikuttaa keskustelijoiden yhteinen kielellinen konteksti eli muun muassa kuinka hyvin he osaavat toistensa äidinkieltä tai kuinka samankaltaisia keskustelijoiden äidinkielet ovat. (Crasborn ym. 2011, 492–494.)

Toisaalta on syytä huomioida, että tulkkina voi kohdata tilanteita, joissa kohdeyleisöä ei tunneta. Tällaisia tulkkauksitilanteita ovat esimerkiksi kansainväliset kuurojen tapahtumat ja konferenssit, joissa tulkkaukset on valmisteltua, yksisuuntaista ja kohdistettu kielitaustoiltaan hyvin heterogeeniselle yleisölle. Tällöin tulkin tavoitteena on merkitysten välittäminen mahdollisimman kansainvälisesti saavutettavassa muodossa. (Whynot 2013.) Mielestäni taiteellisen teoksen tulkkaukset on myös esimerkki tilanteesta, jossa kohdeyleisö on usein tuntematon ja kielellisiltä taustoiltaan hyvin heterogeeninen.

Minulla ei ollut käännöstyötä aloittaessani rajattua kohderyhmää, jonka tarpeita ja kielellistä taustaa huomioiden olisin tehnyt käännösratkaisuja. Tavoitteenani oli tehdä käännöksistä mahdollisimman kansainvälisesti saavutettavia. Konsultoimillani asiantuntijoilla, joihin myös testasin käännösratkaisujeni ymmärrettävyyttä, oli kaikilla vahva osaaminen amerikkalaisessa viittomakielessä, mikä todennäköisesti vaikutti siihen, millaiselle kohdeyleisölle käännökseni on saavutettava. Jotta olisin onnistunut paremmin tavoitteessani, minulla olisi pitänyt olla suurempi ja kielitaustoiltaan heterogeenisempi konsultoitava asiantuntijaryhmä. Toisaalta olisin voinut testata kään-

nösversioideni ymmärrettävyyttä mielivaltaisella koeryhmällä eri kielitaustaisia viittomakielisiä henkilöitä ja muokata käännöksiäni saamani palautteen perusteella.

5.2 Kansainvälinen viittominen käännöksen kohdekielenä

Käännösprosessini pohjalta tekemieni huomioiden perusteella kansainvälisesti saavutettava viittominen välttää sidonnaisuutta kansallisiin viittomakielisiin, puhuttuihin kieliin ja jopa vakiintuneina pidettäviä kansainvälisiä viittomia. Saavutettavimpia ratkaisuja ovat sen sijaan ikonisten viittomien, eleiden ja metaforien käyttö, sekä luonnollisille viittomakielille ominaisten kuvailevien elementtien kuten esimerkiksi paikanuksen ja klassifikaattorirakenteiden käyttö.

Toinen tekemistäni huomioista siitä, millaisia vaatimuksia kansainvälinen viittominen kohdekielenä asettaa käännökselle, liittyy viestin sisällön välittämiseen. On tutkittu, ettei kansainvälisellä viittomisella pystytä välittämään tietoa yhtä tarkasti kuin luonnollisilla viittomakielillä. Tämä johtuu muun muassa kansainvälisen viittomisen leksikon rajallisuudesta ja johtaa siihen, että eleisiin perustuvaa kuvailevaa ilmaisutapaa on välttämätöntä hyödyntää. (Whynot 2013). Koska eleillä kommunikointi vaatii enemmän aikaa, kääntäjän pitää hyväksyä, ettei kohdetekstiin saa välitettyä lähtötekstin asiasisältöä vastaavalla tarkkuudella, jos käännöksen esittämiselle on määritelty aikarajoite.

Viimeisenä haluan nostaa esille haasteen, jonka huomasin kääntäjän kohtaavan valmistaessaan pysyvään muotoon tallennettavaa tai valmisteltua tulkkausta varten tehtävää käännöstä. Käännösratkaisuja punnittaessa ei pysty hyödyntämään kansainvälisellä viittomisella tapahtuvan kommunikaation ehkäpä määrittäväntä tekijää: vuorovaikutuksellisuutta. Ilman dialogisuuden aspektia kääntäjä ei tekstin muotoilu- vaiheessa pysty tarkasti kartoittamaan eikä siten hyödyntämään tekstin kohderyhmän kanssa jaettua kielikontekstia. Kuten edellisessä alaluvussa mainitsin, kääntäjän tavoitteena tällöin on merkitysten välittäminen mahdollisimman kansainvälisesti saavutettavassa muodossa.

5.3 Kansainvälisen viittomisen soveltamisesta taidetulkkaukseen

Produktini eli musiikkikappaleiden käännösten tekemisen tavoitteena oli kerätä käännösprosessin myötä havaintoja siitä, miten kansainvälistä viittomista voidaan soveltaa kyseessä olevien musiikkikappaleiden ja taiteen tulkkauksissa. Produktin valmistaminen antoi minulle mahdollisuuden nostaa esille kansainvälisen tulkkauksen ja taiteen tulkkauksen yhteneväisyyksiä. Yhteisiä piirteitä löytyi sekä kielellisten elementtien mittakaavassa että kääntäjälle tai tulkille asetettujen vaatimusten näkökulmasta.

Kansainvälisessä viittomisessa käytettäväksi suositellut ikoniset viittomat, eleet, visuaalinen kuvailu ja metaforat ovat samoja elementtejä, kuin mitä hyödynnetään taiteellisessa viittomisessa. Huomasin käännösprosessin aikana, että kansainvälisen viittomisen näkökulmasta vähiten kielisidonnaiset, voimakkaan visuaalisesti havainnollistavat ratkaisut tuntuivat useimmiten sopivan parhaiten taiteellisen tekstin tyyliin (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013).

Kansainvälinen viittominen soveltuu näistä syistä mielestäni erinomaisesti taiteelliseen tulkkaukseen – ja miksei taiteellisen viittomisen elementtejä voisi myös hyödyntää kansainvälisessä viittomisessa? Tämä on seikka, jota viittomakieltä vieraana kielinä oppineet tulkit voisivat mielestäni hyödyntää työssään enemmän: viittomakielisen asiakkaan kanssa kommunikoidessa oletetusta yhteisestä kielikontekstista irrottautuminen luo viittomiseen visuaalista rikkautta, ja toisaalta viittomisen visuaalinen rikkaus poistaa tarvetta yhteiselle kielikontekstille esimerkiksi maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kanssa.

5.4 Produktin arviointi

Kuten olen kuvannut luvussa 4, valmistin toiminnallisen opinnäytetyöni produktina käännökset kahteen Dolla Lova -yhtyeen musiikkikappaleeseen. Käänsin kappaleet englannin kieleltä kansainväliselle viittomiselle, ja käännöksiin sisältyi sanoituksen lisäksi rytmin, laulun tunnesävyjen sekä musiikin tunnelman tulkintaa.

Valitsin käännöstyöhöni selkeästi kohdetekstikeskeisen lähestymistavan, joka myötäilee manipulatiivisen koulukunnan linjausta siitä, että kääntäjän on valikoitava siirrettävissä olevat elementit ja uudelleenajatteltava ja -kirjoitettava loput. (Hytönen 2006, 73–74.) Käännöstyöni tavoitteena oli ”uudelleenajattella” ja ”uudelleenkirjoittaa” välitettävä viesti saavutettavaan ja vaikuttavuudeltaan lähtötekstiä vastaavaan muotoon. Viittomakielinen runous antaa mielestäni monia välineitä musiikin kääntämiseen viittomakielisessä kohdekulttuurissa toimivaksi taide-elämykseksi. Siksi tekemissäni käännöksissä pyrin hyödyntämään viittomakielisen runouden elementtejä sekä kääntämäni tekstin muotoilussa että kappaleiden ei-kielellisen aineksen välittämiseksi. Käännöstyöni lähteinä olivat tutkimuskirjallisuuden lisäksi konsultaatiot kolmen kansainvälisen viittomisen asiantuntijan kanssa.

Olen opinnäytetyöraportissani tähän asti selvittänyt mitä, miksi ja miten produktini on tehty, kuvaillut työprosessini ja kuvannut, millaisiin johtopäätöksiin olen prosessin myötä päätenyt. Vilkan ja Airaksisen (2003, 65) mukaan raportissa kuuluu myös arvioida omaa tuotostaan, prosessiaan ja oppimistaan.

Tavoitteenani oli luoda produkti, joka nostaisi esille ideoita visuaalisesta ja kokonaisvaltaisesta tavasta tulkata taidetta saavutettavalla kansainvälisellä viittomisella. Valmistamiani käännöksiä ei voida pitää virheettöminä, edellä listaamani kriteerit täyttävinä malliesimerkkeinä, minkä myös käännökseni tarkastelu luvussa 4 osoittaa. Käännöksissäni ja niistä tekemässäni analyysissä olen tehnyt näkyväksi kohtaamani haasteet. Tuskailin esimerkiksi siitä, miten moneen suuntaan kääntäjän pitää yrittää venyä tehdäkseen kohdetekstistä kansainvälisesti täysin saavutettavaa varsinkin, kun kohdeyleisö on tuntematon. Kuten käännösteni analyysissä mainitsin, huomasin omissa tuotoksissani esimerkiksi ASL:n vaikutteita, mikä rajoittaa käännösteni kansainvälistä saavutettavuutta.

Halusin esittää käännöksissä kappaleiden rytmin, laulun tunnesävyt sekä musiikin tunnelman sellaisella tavalla, että ne olisivat viittomakielisen kuoron kieli- ja kulttuuriympäristössä merkityksellisiä. Sain konsultaatioiden yhteydessä positiivista palautetta tekemistäni tulkintaratkaisuksista; esimerkiksi Phillipa Sandholm (henkilökohdainen tiedonanto 25.9.2013) kuvaili vaikuttuneensa esittämieni käännösten välittämästä voimakkaasta tunnelatauksesta ja niiden tunnelmallisesta liikekielestä. Kään-

nökset pitäisi kuitenkin näyttää suuremmalle yleisölle, jotta niiden tulkintatapoja sekä sanaston että ei-kielellisten elementtien suhteen voitaisiin kartoittaa luotettavammin.

Produktin valmistamisella saavutin kuitenkin mielestäni asettamani tavoitteen tuottaa tulkkausalan toimijoille tuoreen materiaalin avulla ideoita taiteen tulkkaamiseen kansainvälistyvässä työympäristössä. Toivon käänökseni onnistumisia ja puutteita pohdittavan raportin herättävien ajatuksia taidetulkkauksen ja kansainvälisen viittomisen elementtien soveltamismahdollisuuksista tulkin arjessa. Vastaavanlaista materiaalia ei ole ennen valmistettu, mikä oli työni tilaajan pääasiallinen motiivi opinnäytetyöni tilaamiseen (Marko Vuoriheimo, henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2013).

Opin käänösprosessista paljon. Kartutin kansainvälisen viittomisen taitoani ja sain harjoitella käytännössä tutkimuskirjallisuudesta oppimani tiedon soveltamista käänöstyössä. Produktin valmistaminen antoi minulle mahdollisuuden nostaa esille kansainvälisen tulkkaamisen ja taiteen tulkkauksen yhteneviä, kääntäjälle tai tulkille asettamia vaatimuksia. Sen tuloksen kautta tulee myös näkyviin näkökulmia siihen, miten kansainvälistyvällä työkentällämme työskentelevän tulkin on mahdollista tehdä viittomisestaan kansainvälisesti saavutettavampaa.

6 LOPUKSI

6.1 Menetelmien pohdintaa

Kokemuksen kautta opittu tieto voi nousta yhteiseen keskusteluun ja teoreettisen tarkastelun kohteeksi, kun sen sanallistaa toiminnallisen opinnäytetyön muodossa. Toiminnallinen opinnäytetyö voi tarjota lähtökohdan tutkimattoman ilmiön yleistävemmän tason tarkastelulle. (Varto 2003, 8.) Opinnäytetyöni toteuttaminen toiminnallisena oli mielestäni aiheeseen sopiva ratkaisu, sillä kansainvälisen viittomisen soveltamista taiteen tulkkauksessa ei ole aikaisemmin tutkittu. Valmistamaani produktia voidaan hyödyntää materiaalina tuleviin tutkimuksiin.

Opinnäytetyöni toteuttaminen toiminnallisena tarjosi minulle mahdollisuuden oppia tekemällä ja soveltaa oppimaani teoreettista tietoa uuden luomisessa. Produktin valmistamisesta ja sen analysoimisesta saamani kokemukset herättivät minussa uusia kysymyksiä tutkimastani aiheesta ja haastoivat minut avartamaan näkemyksiäni siitä. (Opinnäytetyöpäiväkirja 2013.)

Tutkimusraporttini lähteinä käytin kansainvälistä viittomista, taiteen tulkkausta ja viittomakielistä runoutta käsittelevää tutkimuskirjallisuutta, produktini tuottamisesta syntyntä materiaalia sekä opinnäytetyöpäiväkirjaani. Opinnäytetyön toiminnallisen tuotoksen raportointi nojautuu valmistusprosessin aikana tehtyihin muistiinpanoihin (Vilka ym. 2003, 19). Koinkin opinnäytetyöpäiväkirjan korvaamattomaksi työvälineeksi raportin kirjoitusvaiheessa. Ilman muistiinpanojani en olisi pystynyt kuvaamaan käännösprosessin aikana tekemiäni muutoksia käännösversioihin tai perustelua tekemilleni ratkaisuille.

Produktin valmistamista varten käytin yhtenä tiedonkeruumenetelmänä konsultaatiota. Haastattelin kolmea kansainvälisen viittomisen taitavaa henkilöä, jotka soveltuivat työni raameissa asiantuntijoiksi sen perusteella, että heillä on kaikilla paljon kokemusta kansainvälisestä viittomisesta sekä työnsä että elämäkokemuksensa kautta. Sain siis hyödynnettyä useamman, ammatillisen ja kielellisen kokemuksen näkökulmasta eritaustaisen henkilön näkökulmia käännöstyössäni.

Käyttämäni tiedonkeruumenetelmän heikkoudeksi voi todeta sen, että kaikilla konsultoitavillani on vahva amerikkalaisen viittomakielen taito. He toimivat myös ainoana testiryhmäni tekemieni käännösratkaisujen ymmärrettävyyden suhteen. Nämä tekijät lienevät taustatekijänä sille, että jotkut käännösratkaisuistani ottavat vaikutteita ASL:stä, eivätkä siten ole kansainvälisesti saavutettavimmassa muodossa.

Käytettävissä olevan ajan ja resurssieni salliessa opinnäytetyöstäni olisi voinut tehdä kattavamman tutkimuksen ainakin kahdella tavalla. Konsultoitavanani ollut asiantuntijaneeli olisi voinut koostua useammasta henkilöstä, ja asiantuntijat olisivat voineet olla kielellisiltä ja kulttuurisilta taustoiltaan heterogeenisempi ryhmä. Lisäksi valmiit käännökset olisi voitu esittää heterogeeniselle, viittomakielisistä kuuroista koostuvalle

yleisölle ja kartoittaa katsojien tulkintoja käännöksistä niiden ymmärrettävyyden testaamiseksi.

6.2 Jatkotutkimusaiheita

Crasborn ja Hiddinga (2011, 494) ovat esittäneet tarpeen Lori Whynotin väitöstutkimuksen kaltaisille lisätutkimuksille, jotka kartoittavat millä tarkkuustasolla kansainvälisen viittomisen keinoin pystytään kommunikoida ja mitkä kommunikatiiviset ratkaisut ovat kansainvälisesti saavutettavimpia. Aihe vaatii mielestäni tutkimusta myös ruohonjuuritasolla.

Olisi kotimaisen viittomakielentulkkauksen työkentän kannalta hyödyllistä kartoittaa juurikin Suomen tulkkauspalvelun piiriin kuuluvien kansainvälisestä viittomisesta hyötyvien asiakkaiden tarpeita ja kielitaitoa. Kuten edellisessä alaluvussa mainitsin, olisi ollut antoisaa tutkia käännösteni ymmärrettävyyttä esimerkiksi haastattelemalla materiaalin nähneitä viittomakielisiä kuuroja ja vertailemalla ja analysoimalla heidän tulkintojaan käännöksistäni, mikäli työtuntimäärä olisi sen sallinut. Kyseisenlaisen tutkimuksen kohderyhmäksi soveltuisi ryhmä maahanmuuttajakuuroja. Heidän tulkintojaan analysoimalla voitaisiin kartoittaa, mitä elementtejä Suomessa työskentelevän viittomakielentulkkin kannattaa hyödyntää kielenkäytössään kohdatessaan maahanmuuttajataustaisia asiakkaita. Kansainvälisellä viittomisella voisi myös valmistaa uutta materiaalia tyypillisimpien tulkkaustilanteiden aihepiireihin liittyen ja toteuttaa sen ymmärrettävyydestä vastaavanlaisen tutkimuksen.

LÄHTEET

- A Handbook on International Sign 2007. Madrid: CNSE Foundation.
- Crasborn, Onno & Hiddinga, Anja 2011. Signed languages and globalization. Julkaisussa *Language in Society*; volume 40, Issue 04. Cambridge University Press, 483-505.
- EuMasli 2014. Curriculum. European Master in Sign Language Interpreting. Viitattu 1.2.2014. <http://www.eumasli.eu/curriculum.html>.
- Gebron, Julie 1996. *Sign the Speech. An Introduction to Theatrical Interpreting*. 2. painos. Hillsboro: Butter Publications.
- H3 2013. Broadcasting in International Sign. Viitattu 25.9.2013. <http://www.h3.tv/>.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2014. Täydennyskoulutusta. Kansainvälisen viittomisen työpaja. Viitattu 5.4.2014. <http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humakinternationalsignws.pdf>.
- Hytönen, Niina 2006. Käännösteorioiden kirjo kääntäjän työvälineeksi. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) *Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä*. Keuruu: Oy Finn Lectura Ab, 66–83.
- Jokinen, Markku 2008. Kuurojen liitto ry:n lausunto oikeusministeriölle viittomakieltä koskevista kielioloista. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen viittomakielen lautakunnan 37. kokouksen pöytäkirja 29.1.2009. Viitattu 13.3.2014. http://www.kotus.fi/files/1241/Kokous_37-290109.pdf.
- Jokinen, Markku 2010. Kuurojen Liitto ry:n lausunto hallituksen esitysluonnokseen Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä. Viitattu 11.3.2014. <http://www.kl-deaf.fi/Page/a8d0dc06-2490-49cf-bd5c-dc965c86129c.aspx?groupId=93df37e8-1330-4cf2-b7c4-4fe0568ef035&announcementId=d173ab75-cad5-41b9-98daf68ab3286c70>.
- Kangasniemi, Terhi & Karvinen, Susanna & Oranne, Anna & Turtiainen, Hanna-Kaisa 2008. *Laulamme päivät halki. PMMP:n konsertin yhteistoiminnallinen tulkkaus*. Diakonia ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Kela 2013. Tiedote koskien kansainvälisen viittomisen tulkkausjärjestelyitä. 19.11.2013.
- Kulttuuria kaikille 2014. Viitattu 11.3.2014. <http://www.kulttuuriakaikille.fi/viittomakieli.php?k=12518>.
- Kuurojen Liitto ry 2014. Kulttuurituotanto. Viitattu 11.3.2014. <http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Kulttuurituotanto/>.
- Liimatainen, Siina 2013. Lähdetekstinä instrumentaalimusiikki. Asiakkaiden toiveita ja asiantuntijoiden näkemyksiä instrumentaalimusiikin tulkkauksesta. Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.
- Mahmoud-Halonen, Nora 2012. *Säveliä silmille. Viittomakieltä ja tanssia sisältävä käännös ja tulkinta musiikkiteoksesta*. Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

- Mala, Liisa & Rajaniemi, Heidi 2013. Paperittomat. Valmistautuminen suomalaiselle viittomakielelle tulkattuun näytelmään. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Moody, Bill 2008. The Role of International Sign Interpreting in Today's World. Teoksessa Roy, Cynthia (toim.) Diversity and Community in the Worldwide Sign Language Interpreting Profession: Proceedings of the second WASLI conference, held in Segovia, Spain, 2007. Gloucestershire: Douglas McLean.
- Oittinen, Riitta 2003. Tekstilaji ja strategia. Ajatuksia kaunokirjallisesta kääntämisestä. Teoksessa Oittinen, Riitta & Mäkinen Pirjo (toim.) Alussa oli käännös. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 165–185.
- Opinnäytetyöpäiväkirja 2013. Riihioho, Katja. Helsinki.
- Raitio-Virtanen, Suvi-Maaria 2013. Kartoitus viittomakielentulkkiensa ajatuksista ja odotuksista työnsä tulevaisuudesta ja sen tulosten hyödyntämisestä viittomakielen tulkkausosalalla. Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Viittomakielialan tulkkitoiminnan koulutusohjelma (YAMK).
- Rosenstock, Rachel 2004. An investigation of international sign. Analyzing structure and comprehension. Gallaudetin yliopiston väitöstutkimus.
- Räihä, Neele & Vuorinen, Johanna 2012. Runomuoto viittomakielen tulkkauksessa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Röslöf, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Tavoitteena toimivat tulkkausikäytännöt. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käänteessä. Helsinki: Finn Lectura, 163–180.
- Savulahti, Ari 2012. Interpreting with Immigrant Deaf People. A Qualitative Case Study of an Interpreted Event. Humanistinen ammattikorkeakoulu. EuMasli-tutkinnon opinnäytetyö.
- Sematos.eu 2013. Dictionary of ISL. Viitattu 5.4.2014.
<http://www.sematos.eu/isl.html>.
- Sipronen, Suvi 2012. "Siinä on tulkilla työsarkaa!" Viittomakielen tulkkiensa ja kuurojen maahanmuuttajien ajatuksia tulkkaustilanteista. Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.
- Supalla, Ted 2007. Prologue. A Handbook on International Sign 2007. Madrid: CNSE Foundation.
- Supalla, Ted & Webb, Rebecca 1995. The Grammar of International Sign: A New Look at Pidgin Languages. Teoksessa Emmorey, Karen & Reilly, Judy (toim.) Language, Gesture and Space. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Sutton-Spence, Rachel & Ladd, Paddy & Rudd, Gillian 2005. Analyzing Sign Language Poetry. Hampshire: Palgrave MacMillan.
- Teatteri Totti 2013. Teatteri Totti sai kannatusyhdistyksen. Viitattu 11.3.2014.
<http://www.teatteritotti.fi/Page/fe80d32e-d6bc-49bf-92c6-39c5eec13d1a.aspx?groupId=cf258909-94b1-48cf-b8c0-62b30b8d2511&announcementId=3d3f1cf1-ea5b-4890-ae9d-ab06c0a07a76>.
- Tilastokeskus 2013. Ulkomaiden kansalaiset Suomessa. Viitattu 10.3.2014.
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset.

- University of Bristol 2014. Post-graduate Students. Department of History of Art. Viitattu 11.3.2014.
<http://www.bristol.ac.uk/arthistory/research/barc/barcpeoplestudents.html>.
- Varto, Juha 2003. Tietäminen toiminnallisessa tutkimuksessa. Teoksessa Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi, 7-8.
- Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- World Federation of the Deaf 2013. News. Viitattu 15.9.2013.
<http://wfdeaf.org/category/news>.
- Whynot, Lori 2013. Assessing communicative effectiveness and the conventions of international sign. The Second DOI Colloquium Series Lecture. Gallaudet University Webcast. Viitattu 1.2.2014. <http://webcast.gallaudet.edu/?id=144>.
- Yle Uutiset viittomakielellä 31.3.2014. Kansainvälisen viittomisen tulkkausta saa vain osa kuuroista. Viitattu 5.4.2014.
http://yle.fi/uutiset/kansainvalisen_viittomisen_tulkkausta_saa_vain_osa_kuuroista/7164780.

LIITTEET

1 Produktin musiikkikappaleen 'Be Mine' sanoitus

Be Mine

[A]

Another day filled with the colors of grey

I wish I could, but I can't look away

There you go with her again

kissing her and holding her hand

I remember the night we spend together

it was something special, could've last forever

but we agreed that it was only that one time

But now your scent on my pillow keeps me awake every night

[B]

I don't know why

I spend my time

thinking that you could be mine

x2

[A]

And it doesn't let go

weeks pass and the feeling's still strong, still strong

and it's killing me inside

Somedays I even wish that you were never part of my life

though I try to hate you, hate you

and replace you, replace you

with someone that looks like you

I just can't deny

it's you who have had my heart all the time

[B]

Still after all this time

I get my hopes too high

the same thing goes in my mind

After all this time

I get my hopes too high

the same thing goes in my mind

x2

[C]

Would you be mine x2

Could you be mine x2

Wish you'd be mine x2

Can you be mine x2

2 Linkki musiikkikappaleen 'Be Mine' käännösvideoon

<https://www.youtube.com/watch?v=KJOfOsKvG4A>

3 Produktin musiikkikappaleen 'Lost My Way' sanoitus

Lost My Way

[A1]

Lately I've been having a hard time
keeping my head to the sky

I've made so many mistakes that I don't know anymore how much I can take

I'm tied down and can't fly

I'm tied down and can't fly

can't fly away from the sorrow and the pain

x2

[CHORUS]

I can't seem to find

My joy and smile

no sunshine in my days

think I've lost my way

Only smoke surrounding me

Won't someone help me please

no sunshine in my days

cause I've lost my way

[A2]

Right now I'm too tired to believe

that there might be something good even for me

your cheery words disappear in thin air

It's much easier to swell in this despair

Though I might drag you down with me

Please don't give up on me

you're my lifeline, you guide me through the hard times

[B]

Oooooo

I could slip from the edge easily

Oooooo

if your down there, would you catch me?

x2

I think I've lost my way

x-times

4 Linkki musiikkikappaleen 'Lost My Way' käännösvideoon

<https://www.youtube.com/watch?v=R-UMe6cF1n4>